XXIX. évfolyam, 2. szám
2022. április 15.

PRIETENIA · PRZYJAŹŃ · ПРИЯТЕЛЬСТВО · URTĂȘJUJÉ · PRIJATELJSTVA · PRIATEĽSTVO · ДРУЖБА · PRIJATELJSTVO · FREUNDSCHAFT · ΦΙΛΊΑ · ПРИЯТЕЛЬСТВО · ԸՄՐԵԿՑՈՒՄՆԵՑՈՒԹՅՈՒՆ · AMALIPE · ПРИЯТЕЛСТВО

BARÁTSÁG

KULTURÁLIS ÉS KÖZÉLETI FOLYÓIRAT

BARÁTSÁG

Magyarország népei
kölcsönös megismerkedését szolgáló
folyóirat

Megjelenik hatszor egy évben.

Alapította 1994-ben:
Ember Mária és Mayer Éva

Kiadó:
Országos Nemzetiségi Önkormányzatok Szövetsége
A kiadásért felel:
Hollerné Racskó Erzsébet elnök

Felelős szerkesztő:
Mayer Éva
Olvasószerkesztő:
Hegedűs Sándor
Művészeti szerkesztő:
Szélpál Éva
Szerkesztő munkatárs:
Balányi Klára

A szerkesztőség postacíme:
Barátság szerkesztősége
1519 Budapest, Pf. 452.
Telefon: 203-2858
E-mail címeink:
baratsagujsag@gmail.com
eva.mayer@nemzetisegek.hu

ISSN 1218-0149 (nyomtatott)
Terjeszti az ONÖSZ
és a Lapker Zrt.
Nyomdai előállítás:
Croatica Nonprofit Kft.
Felelős vezető:
Horváth Csaba ügyvezető igazgató
www.croatica.hu

ISSN 2061-0718 (Online)
Online szerkesztő:
Domainsector Kft.
http://nemzetisegek.hu

E lapszámunk megjelenését
a Miniszterelnökség
Egyházi és Nemzetiségi Kapcsolatokért
Felelős Államtitkársága,
a Közhasznú Hermann-Niermann Alapítvány,
az Országos Horvát Önkormányzat
és a Bethlen Gábor Alapkezelő
támogatta.

Szegedi Csaba alkotásai

Flow L03 Aqua (akril, vászon, 89x121 cm)

Flow L01 Trastevere (akril, vászon, 110x155 cm)

Címlapunkon: Szegedi Csaba: Nap-fúga
akril, vászon, 100x100 cm

Ullmann Katalin egyedi művészi kerámia ékszerei

Ára: 300 Ft

9 771218 014004 22002

Két húsvéti vers

Juhász Gyula: Húsvétra

Köszönt e vers, te váltig visszatérő
Föltámadás a földi tájakon,
Mezők smaragdja, nap tüzében égő,
Te zsendülő és zendülő pagony!
Köszönt e vers, élet, örökkön élő,
Fogadd könnyektől harmatos dalom:
Szívemnek már a gyász is röpke álom
S az élet: győzelem az elmuláson.

Húsvét, örök legenda, drága zálog,
Hadd ringatózzam a tavasz-zenén,
Öröm: neked ma ablakom kitárom,
Öreg Fausztod rád vár, jer, remény!
Virágot áraszt a vérverte árok,
Fanyar tavasz, hadd énekellek én.
Hisz annyi elmulasztott tavaszom van
Nem csókolt csókban, nem dalolt dalokban!

Egy régi húsvét fényénél borongott
S vigasztalódott sok tűnt nemzedék,
Én dalt jövendő húsvétjára zsongok
És neki szánok lombot és zenét.
E zene túlzeng majd minden harangot
S betölt e Húsvét majd minden reményt.
Addig zöld ágban és piros virágban
Hirdesd világ, hogy új föltámadás van!

Kosztolányi Dezső: Fasti

Már kék selyembe pompázik az égbolt,
Tócsákba fürdenek alant a fák,
A földön itt-ott van csak még fehér folt,
A légen édes szellő szárnyal át.

Pöttöm fiúcskák nagy hasú üvegbe
Viszik a zavaros szagos vizet,
A lány piros tojást tesz el merengve,
A boltokat emberraj tölti meg.

S míg zúg a kedv s a víg kacaj kitör,
Megrészegül az illaton a föld,
S tavasz-ruhát kéjes mámorban ölt –

Kelet felől egy sírnak mélyiből,
Elrúgva a követ, fényes sebekkel
Száll, száll magasba, föl az isten-ember.

ÁLDOTT HÚSVÉTI ÜNNEPEKET KÍVÁNUNK
BÉKÉBEN, EGÉSZSÉGBEN!

BARÁTSÁG

XXIX. évfolyam, 2. szám
2022. április 15.

TARTALOM

KÖZÖS EURÓPÁNK

Gratulálunk a kitüntetetteknek! 10684
Alumni találkozó Velencén 10685
Húsvétra. . . 10686
Európa kulturális fővárosai, 2022 10690
Tovább bővül a tanösvények hálózata 10692
Kincsek az értéktárakból 10698
Varga Ilona: Joka X. 10704

A KÖLTÉSZET NAPJÁRA

Versek és versfordítások 10712

SZÍNHÁZ

JELEN/LÉT 2022
Országos Nemzetiségi Színházi Fesztivál 10722

KÖNYV

Megjelent a Magyar Néprajzi Társaság
legújabb kiadványa 10731

HÁZAINK TÁJA

Szlovák ételreceptek 10736

Inhalt, Contents 10738

Borítóinkon:
Szegedi Csaba festőművész alkotásai és
Ullmann Katalin kerámikus ékszerei láthatók.

Előfizethető
az Országos Nemzetiségi
Önkormányzatok Szövetsége
Barátság folyóirat számlaszámán:
11743057-26413457

Előfizetési díj: 1 évre 3000 Ft

Kapcsolat: Somogyi Zsuzsanna, ONÖSZ
e-mail cím: zsuzsanna.somogyi@slovaci.hu
telefon: +36 30 211 3980

Gratulálunk a kitüntetetteknek!

Magyarország köztársasági elnöke a nemzeti ünnep, március 15. alkalmából kitüntetéseket adományozott. A köztársasági elnök a Kossuth- és Széchenyi-díjakat, valamint a Magyar Érdemrend kitüntetéseket ***Orbán Viktor*** *miniszterelnökkel és* ***Kövér László****val, az Országgyűlés elnökével együtt adta át az Országházban.* ***Kásler Miklós****, az emberi erőforrások minisztere állami kitüntetéseket – Magyar Arany Érdemkereszt, Magyar Érdemrend Lovagkereszt, Magyar Érdemrend Tisztikereszt – és művészeti díjakat: Érdemes Művész, Kiváló Művész, valamint Babérkoszorú kitüntetéseket adott át az 1848/49-es forradalom és szabadságharc évfordulója alkalmából a Pesti Vigadóban. A díjazottak között a magyarországi nemzetiségek kultúráját képviselő és szolgáló személyiségek is szerepelnek.*

Kossuth-díjat kapott:

Lakatos Mónika előadóművész, énekesnő, zeneszerző, szövegíró Magyarország számára kivételesen értékes, az autentikus oláh cigány kultúra hagyományainak továbbélése és átörökítése terén kiemelkedő, az érzelmek gazdag tárházát minden mesterkéltségtől mentesen felvonultató és világszerte sikereket arató előadóművészi munkája elismeréseként.

Király László, Babérkoszorú- és József Attila-díjas költő, író, műfordító, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja Magyarország számára kivételesen értékes művészi pályafutása során a nemzetiségi lét kérdéskörét egyedülálló módon megragadó írói, költői életműve, valamint kiemelkedő műfordítói tevékenysége elismeréseként.

Magyar Érdemrend középkeresztje polgári tagozata kitüntetést kapott:

Lukijan Pantelić, a Budai Szerb Ortodox Egyházmegye megyéspüspöke a magyar és a szerb nép közötti kapcsolatok erősítése és a közös kulturális kincsek megőrzése érdekében tett erőfeszítései, illetve a hazánkban élő szerb ortodox közösség körében két évtizede végzett lelkipásztori szolgálata elismeréseként.

Magyar Érdemrend Lovagkereszt polgári tagozata kitüntetésben részesült:

Bácsfainé Dr. Hévizi Józsa történész, nyugalmazott középiskolai tanár, nemzetiségkutató, az Erdélyi Szövetség elnöke;

Rácz Pál aranykoszorús hegedűkészítő mester, a Paganini Music Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. vezetője.

Magyar Arany Érdemkereszt kitüntetést kapott:

Ropos Márton, az Országos Szlovén Önkormányzat volt elnöke, Felsőszölnök volt polgármestere magyarországi szlovén közösség érdekében kifejtett több évtizedes munkájáért. (A díjat dr. Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes adta át a Miniszterelnökségnek helyet adó egykori Karmelita kolostorban.)

Jászai Mari-díjat kapott:

Nyári Oszkár, a Kaposvári Csiky Gergely Színház színművésze kiemelkedő színészi, rendezői tevékenysége elismeréseként.

Munkácsy Mihály-díjban részesült:

Dr. Szegedi Csaba festőművész, a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem egyetemi docense kiemelkedő képzőművészeti tevékenysége elismeréseként**.**

II. Nemzetiségi Alumni Találkozó

Magyarország Kormánya 2011 óta ösztöndíjjal támogatja a legjobb tanulmányi eredményekkel rendelkező nemzetiségi diákok továbbtanulását. Az ösztöndíjban részesültek számára az államtitkárság 2021 nyarán kétnapos alumni-találkozót szervezett, amelynek nagy sikere volt a fiatalok körében. (Az alumni a latin alumnus szó többes száma. Jelentése: öregdiákok – *a szerk.)* A Kormány támogatásával idén március 18-20. között immár második alkalommal rendezték meg a Nemzetiségi Alumni Találkozót. A két és fél napos találkozón ez alkalommal szerb, horvát, román, szlovák és német nemzetiségi fiatalok voltak együtt.

A találkozót *Soltész* Miklós, a Miniszterelnökség egyházi és nemzetiségi kapcsolatokért felelős államtitkára nyitotta meg, jelen voltak az országgyűlés érintett nemzetiségi szószólói és az országos nemzetiségi önkormányzatok elnökei.

– Magyarország a szomszéd országokkal, Szerbiával, Horvátországgal, Szlovéniával, Szlovákiával és Romániával is nagyszerű kapcsolatot tudott kialakítani az elmúlt években és ebben szerepe volt a magyarországi nemzetiségekkel ápolt jó kapcsolatnak is – jelentette ki a Miniszterelnökség egyházi és nemzetiségi kapcsolatokért felelős államtitkára a megnyitón. Soltész Miklós elmondta, évek óta azon dolgoznak, hogy a magyarországi nemzetiségek, melyek évszázadok óta együtt élnek a magyarokkal, minél inkább erősödjenek, s közösségeiket, nyelvüket, kultúrájukat, táncukat, zenéjüket megőrizzék. Hozzátette: ez nem öncélú, hanem a magyar nemzet egészét és a Kárpát-medencét erősíti. Az államtitkár rámutatott, hogy a mostani háborús helyzetben még inkább felértékelődik a kisebb nemzetek együttműködése, ehhez a kulcs, hogy a magyarországi nemzetiségek „szeressék és tiszteljék azt a nemzetet, ahol élnek", s erősítsék a kapcsolatot az anyaországaikkal is. Soltész Miklós a találkozóról elmondta: a korábban nemzetiségi ösztöndíjas, ma már egyetemre járó fiataloknál azt szeretnék elérni, hogy a következő időszakban akár az iskolában, akár nemzetiségi önkormányzatoknál vagy az élet bármely területén képviseljék nemzetiségi közösségeiket, és ezzel erősítsék egész Magyarországot.

A kísérő esemény nemzetiségi művészek előadásaival színesített kulturális program volt. A fiatalokat meglátogatta *Bese* Gergő atya, fellépett a mohácsi Poklade zenekar, emellett pódiumbeszélgetés, workshopok, valamint sportolási lehetőségek várták a jelenlegi és volt, különböző nemzetiségekhez tartozó, az ország különböző részeiből érkező ösztöndíjas fiatalokat.

(MTI)

Botár Gergely felvételei

Húsvétra…

A húsvét az egyetemes kereszténység: a római és görög katolikus, a görög-keleti (ortodox), valamennyi protestáns egyház és keresztény gyülekezet legnagyobb vallási ünnepe. A Megváltó kereszthalálára és feltámadására történő méltó emlékezés, voltaképpen a megváltás örömnapja, de a népi hagyományok szerint a tavaszt, a bőséget és egészséget köszöntő alkalom is. Koronként, vallási irányzatokként, földrajzi térségenként, országról országra (sőt országokon belül is) külsőségeiben, hozzátapadt hagyományokban és szokásokban, sőt még megünneplésének időpontjaiban is eltérnek ugyan a nagyhét eseményei, a lényeg azonban immár közel kétezer éve változatlan. A testi és lelki megtisztulás, a Krisztus iránti hála és az örök életre hívás megélésének napjai ezek mindenütt.

A Kárpátok északi karéjában éppúgy, mint az Égei-tenger partjainál.

Ünnep Szlovákiában

Szlovákia lakosságának csaknem kétharmada katolikus, mintegy tíz százaléka protestáns és közel egy százaléka ortodox keresztény. Arrafelé nagycsütörtökön (az idén április 14-én) kezdik a húsvéti ünneplést. Ezt a napot a szlovákok „*zöldcsütörtök*ként" emlegetik. A katolikus templomokban miséző pap ruhájának jellemző színe e napon a zöld. A végéhez közeledő negyvennapos böjt is erre a színre vált. Az egyre inkább terjedő szokás szerint ugyanis a családi konyha, de számos iskolai étkezde ételsora zöld színű ételekből áll. Spenótot, kelkáposztát, sóskamártás, csalánt, brokkolit és más efféléket tálalnak. Az a meggyőződés társul a szokáshoz, hogy a falatozók így őrizhetik meg életerejüket és egészségüket.

Ezen a napon – mint Magyarországon – a kínhalálra készülő Jézusra, az utolsó vacsorára emlékezve itt is elhallgatnak a harangok, s szerepüket kereplővel járó fiatalok veszik át.

Nagycsütörtökhöz kötődő népszokás a gyümölcsfák alapos megrázása, amitől bőséges termést remélnek. Sokan (főleg ifjú lányok) keresték és keresik fel hajnalban vagy a kora reggeli órákban a környékbeli forrásokat, ereket, patakokat, hogy megmosdjanak, fürödjenek vizükben. Akik ugyanis ezt teszik, azok a régiek tanúsága szerint szeplőiket vesztik, gyorsabban és selymesebbre nő a hajuk, de egyéb szépségeik is tetőfokukra hágnak. A falvakban az állatokat is tisztára csutakolják, hogy az ő egészségük is maradandó legyen.

A háziasszonyok minden konyhai eszközt kénytelenek elmosni, mert húsvétot csak tisztán lehet várni. Férjeik viszont ugyanezen okból – legalábbis az előző évszázad hatvanas éveiig így volt – kívül-belül fehérre meszelték a házat.

A nagypéntek – akárcsak nálunk – Szlovákiában is munkaszüneti nap. Északi szomszédunknál ezen a napon a hívő keresztény nemcsak böjtöl, egy cseppnyi szeszesitalt sem fogyaszt Krisztus kereszthalálára emlékezve. Hagyományosan ezen a napon gyűjtik be az első gyógynövényeket, mivel szentül hisznek ezek húsvét közelsége miatti fokozott erejében. Egyébként dologtiltó napként tartották számon: tilos volt a földeken dolgozni, szántani, vetni, de a kerti munkákat – a gyümölcsfák esetleges oltását kivéve – szintén abba kellett hagyni. Az e napi szentmisék is elmaradnak, a templomok egy napig a csendes elmélkedés, emlékezés és fohászkodás otthonaivá válnak.

Nagyszombat – amit Szlovákiában *fehér szombat*nak neveznek – az ünnepi ételek, sütemények, hímes tojások elkészítésének ideje. A kerti munkákat a közvélekedés e napon nemcsak nem rosszallta, hanem egyenesen üdvösnek ítélte. A palánta- és faültetésre ezt tartotta a legkedvezőbb kezdőnapnak. A templomokban késő délután napnyugtáig várják Krisztus feltámadását, amit szentmisével és az épület előtt fehér szombat előtti máglya – papi áldást követő – lángra lobbantásával köszöntenek. A szertartásrend szerint ilyenkor odabent a Jézus feltá-

madását jelképező húsvéti gyertya meggyújtása az első liturgikus esemény. A harangok megszólalnak újra, hangos hírét adva a feltámadásnak… és a böjt végének.

A vacsoraasztalokon a sonka, tojás, sertés- vagy bárányesült elmaradhatatlan társa a *majonézes burgonyasaláta*. (Ez egyébként a másod- s harmadnapi étkezések során is az egyik állandó fogás.) Valahol középen kap helyet az otthoni húsvéti gyertya, amelynek lángjaitól mágikus védelmet remélnek. Több térségben is a templomi gyertya lángjáról gyújtva viszik haza, s néhol a következő két este is újra gyújtják.

A húsvéti sonka szalonnája-zsírja a népi orvoslás szerint fontos csodaszer, amely a gyors és nyomtalan sebgyógyulást segíti elő. Ezért aztán egy adagot gondosan megőriznek belőle. Az állatok lábszárát is megkenik disznózsírral, hogy a későbbiekben elkerüljék a kígyómarást. Dél-Szlovákia sok vidékén a kályha vagy tűzhely parazsából fogóval kivesznek egy izzó fa- vagy széndarabkát, s azzal többször (legalább háromszor) körbe szalajtják a fiatalabb családtagok egyikével a házat. A következő húsvétig – azt tartják – így tűz- és vízkártól is védett lehet az otthonuk. Másutt a templomi máglya kihűlt hamujából vittek haza gonoszűző céllal, keresztet rajzolni vele a ház, az istálló és az ólak bejáratait, meghinteni vele a gyümölcsfák tövét.

Húsvét vasárnapján délelőtt kosarakkal rakottan érkeznek a templomba, hogy tartalmukkal (tojással, kenyérrel, kolbásszal, sonkával, tormakrémmel, céklasalátával, süteményekkel) a másutt is szokásos ételszentelés részesei legyenek. Így felmagasztosulva kerülnek aztán az ebédlőasztalra. Mivel ez a nap Krisztus feltámadásának örömünnepe, úgy illik, hogy bőséges és választékos és gazdag legyen az ételkínálat, különösen a napi főétkezésé. Óvatosan kell azonban szedni a tálakból, mert a rossz termés elkerülésének okán, a tányérokban nem szabad maradékot hagyni. Még a tojáshéjakat, csontokat és a szentelt étel egyéb „hulladékát" is összegyűjtik, hogy a szántóföld valamely barázdájába ásva vagy elégetve, hamuként a kerti növények alá hintve javítsák a termésmennyiséget.

A locsolkodás, ez a közép-európai húsvéti hagyomány Szlovákiában is honos. Ott *„oblievačka"* névre hallgat. Vidéken a legutóbbi évtizedekben egyre nagyobb népszerűségnek örvend a vödörnyi vizek lányokra zuhintása, ami számukra húsvét hétfőn szinte elkerülhetetlen. Régen a legények hajnalban keresték fel a lányos házakat, s ha ágyban találták áldozatukat, bizony abból öntötték ki. Ha talpon volt, akkor kiráncigálták (illő volt ellenállnia) s a ház előtt, jobb esetben annak udvarán kapta nyakába a fiúk vödreiből rázuhintott vizeket. És ennek még örülni is illett-illik! Annál nagyobb szégyen ugyanis, hogy egy eladó sorba került leányzó megöntetlen marad ezen a napon, aligha akadt a faluközösségben. A vödrösök vezére, a kiráncigáló személye házról házra változott. Többnyire arra jutott a főszerep, aki már kiszemelte magának a lányt, udvarolt, vagy udvarolni készült az adott portán. Nem véletlenül büszkélkedtek sopánkodásnak álcázva a lányok másnap, hogy kinek-kinek hányszor kellett szárazba öltöznie. A kapósabbakat ugyanis szinte pépessé locsolták. Városokban és idősebbek között a szagos vízzel, kölnivel, parfümmel való meghintés járja, csak annyiban különbözve a hazai szokásunktól, hogy a szlovákoknál ritkán tetőzik meg az eseményt idétlen locsolóversekkel. Jutalmuk festett tojás, édességek, s idősebbeknél némi gigára való.

A másik eljárás a *„šibačka"* Nyugat-Szlovákiában dívik. Az ifjak itt fűzfavesszőkből font „ostorral" (*korbáč*) járják – néhol lóháton – a lányok kíméletes megcsapkodása végett az utcákat, házakat. Az akár másfél-kétméteres ostor végét színes szalagok díszítik, az előző húsvétokon zsákmányolt színes pántlikák kerülnek rá. Ez a jelképes esemény az összevizezéssel közös néphiten alapul, mely szerint a vízzel-fűzzel érintettek így lesznek egészségesebbek, vidámabbak, fiatalosak és szebbek a következő esztendőre. A legények mindezért itt is színes tojásokat, süteményeket, italokat kapnak, ostoruk végére pedig újabb színes pántlikákat kötnek. A szalagok száma az adott legény lányok körében szerzett népszerűségét teszi képszerűvé. A megcsapkodást tréfás bökversek, ének- és harmonikaszó kíséri.

A húsvét utáni kedden a lányok nem egyszer összefognak, s egy-egy kevésbé szerencsés legényt a kacsaúsztatókba vetnek, vagy ők is nyakon öntetnek. Ez a szokás különösen az egykori Zemplén vármegye szlovákiai részén, Zemplin régió falvaiban él még manapság is.

Húsvét Göröghonban

A hitéletükben a Julianus-naptárt használó ortodox egyházak április 24-én tartják meg a húsvét vasárnapi szertartásokat. A görög lakosság 98%-a ortodox. A legfontosabb vallási ünnep számukra is ez az ünnep. A nagyhéten (*Megali Evdomada)* ugrásszerűen megnő a szabadságon lévő munkavállalók száma, ami a lelkiséggel éppúgy összefüggésbe hozható, mint a szabadnapok optimalizálásának vágyával. A szabad szombatot és húsvétvasárnapot kiegészítő nagypéntek, és a húsvéthétfő ugyanis Görögországban is munkaszüneti napok. Ezeket a napokat a családok igyekeznek együtt tölteni. Ezért is használják ki oly nagy örömmel a kínálkozó lehetőséget, hiszen legtöbben szüleikhez, nagyszüleikhez utaznak ilyenkor.

A nagycsütörtök délutánja még szűk családi körben zajlik. A háziasszonyok ilyenkor sütik a *curek*it, a szentháromságot jelképező háromfonatos húsvéti kalácsot (édes kenyeret), s festik Krisztus kihullott vérére emlékezve vörösre az ünnepi tojásokat. Egyet közülük hagyományosan a cureki közepébe süppesztenek. A negyvennapos böjtöt ugyan – a hírek szerint – egyre kevesebben tartják, a hústalanság jobbadán csak a nagyhétre szűkül. Csütörtökön azonban Jézus és az apostolok utolsó vacsorájára emlékezve a nem hívők is betartják a vonatkozó szabályokat: még az éttermek sem kínálnak húsételeket. Késő estig el kell készülnie minden húsvétra szánt kelléknek, édességnek, mivel akkortól

a gyász veszi át az örömteli készülődés helyét. A templomok egész éjjel nyitva vannak, s igen sokan hajnalig ott imádkoznak.

Nagypénteken a templomokban reggeli és esti misét is tartanak. A reggeli misén Krisztus testét leveszik a keresztről és a szertartás során egy fehér lepedőt borítanak rá. Pont úgy, ahogy a Biblia is írta. Több városban a mise után, pontosan kilenc órakor indulnak a templomi körmenetek (az evangéliumok szerint ugyanis ekkor történt a keresztre feszítés). A csütörtök esti mise után virágdíszbe vont korona alá helyezett ikont követik. Vidéken hagyományosan pénteken reggel díszítik fel az *Epitaphios*, a Jézus sírba tételét ábrázoló ikon, vagy gazdagon hímzett szövetkép koronás hordállványát. A falukerülő körmenetek csak a nagypénteki esti mise után indulnak útjukra, mindvégig vallásos énekeket zengve. A körmeneten részvevők sötétbarna vagy feketés színű gyertyákat gyújtanak, s így követik a gyászikont.

Egész nap óránként-félóránként erőteljesen harangoznak, s a köztes időben rendszeresen megkongatják a temetői lélekharangot is. A lobogókat is gyászra állítják: e napon csak félárbócra húzzák.

Nagyszombaton késő esti, úgynevezett hosszú misén vesznek részt a hívők. A templomok ilyenkor zsúfolásig teltek. Éjfélkor megszólalnak a harangok, s a sötét templomban a pap meggyújtja a feltámadást jelképező gyertyát. Erről gyújtják meg a többiek a magukét, amit aztán hazavisznek az ünnepi asztalra. (Éjfélkor egyébként az otthon maradottak is lekapcsolnak néhány percre minden villanyt.) Éjfél után országszerte káprázatos tűzijátékok festik színesre az eget. Amikor az utolsó rakéta is szétontotta fényét ki-ki hazatér az otthonába.

A vacsorát a tojástörés előzi meg. Az örök életet, feltámadást jelképező piros tojásokból minden családtag választ egyet, s hozzácsapja a valamelyik rokona kezében lévőhöz. Krisztus feltámadt! (*Cristos Anesti!*) – mondja. *Alithos Anesti!* (Valóban feltámadt!) – érkezik a felelet. A fel nem repedt, vagy kevésbé tört héjú tojás gazdája győztesként továbblép, s megismétli egy másik szerencséssel az előbbi műveletet. Így tart ez mindaddig, amíg ki nem derül, ki a család győzedelmes bajnoka. Aki végső nyertese lesz e kedélyes párharcoknak azt – a hagyomány szerint – jó egészséggel és még hosszan tartó boldog élettel áldja meg az ég.

A böjttörő étel a báránybelsőségekből, újhagymával, salátával, rizzsel, tojással, citrommal készített leves, a *margirica*. A levest követő, késő éjszakába nyúló lakomát többnyire alapos alvás követi. A kitartóbbak – főleg fiatalok – azonban reggelig buliznak. Szinte mindenütt szerveznek e célra zenés szórakozási lehetőségeket.

Húsvét vasárnapján általános szokás a családi kerti parti, amelynek – sok más finomság nyílt színi elkészítése mellett – a fő látványossága egy bárány nyárson sütése. (A bárány Jézus Krisztust jelképezi, mint Isten áldozati bárányát, és tiszteletreméltó, ha megeszik, testükbe zárják az emlékét.) Erre az alkalomra a távolba szakadt családtagok is hazatérnek, kedves ismerősök is ellátogatnak. Testvérek, unokatestvérek, nagynénik, nagybácsik, sógorok, sógornők, nagyszülők, barátok csevegése tölti be a házat. Ettől lesz ez a nap a csak karácsonyhoz fogható igazi ünnep a görögök számára. Élő vagy gépzeneként hagyományos görög népzene szól… És persze még a legidősebbek is táncra kerekednek. (Ha látta valaki az örökbecsű Bazi nagy görög lagzi című filmet, az sejtheti igazán a házról házra, kertről kertre zajló események hangulatát.)

Húsvéthétfő aztán már csak a pihenésről szól, hazautazással, sétálással, kirándulással telik. A megváltás biztos tudatában tett erőgyűjtéssel a másnapi munkához.

-háes-

Európa kulturális fővárosai, 2022

Január elejétől egy éven keresztül a luxemburgi Esch-sur-Alzette, a litvániai Kaunas, valamint a vajdasági Újvidék, vagyis Novi Sad viseli az Európa Kulturális Fővárosa címet.

Az Európa Kulturális Fővárosa címek adományozását Melina *Mercouri* görög kulturális miniszter kezdeményezte 1985-ben. A városokat kulturális programpályázat alapján választják ki. Az elmúlt években az olaszországi *Matera* és a bulgáriai *Plovdiv* (2019), a horvátországi *Rijeka* (Fiume) és az írországi *Galway* (2020) volt Európa kulturális fővárosa. A koronavírus-járvány felborította a szokásos menetrendet, így Rijeka és Galway egészen 2021 áprilisáig viselhette a címet. Az eredetileg 2021-re tervezett EKF-programok közül *Novi Sad*é az idén valósulhat meg, a bánsági *Temesváré* és a görögországi *Eléfszináé* pedig jövőre. 2022-ben ezért lett rendhagyó módon Európának három kulturális fővárosa, melyek egymástól földrajzilag is és hagyományaikban is nagyon különbözőek.

Esch-sur-Alzette

Ahogy lakói és a környéken élők nevezik, *Esch* Luxemburg második legnagyobb városa. Az ország délnyugati részén, a francia határ közvetlen közelében fekszik, és a településen átfolyó Alzette folyó völgyében található – ahogy az a nevében is szerepel. Esch egy kis faluból nőtte ki magát a XIX. század közepén, fejlődését a bányászat és az acélipar táplálta. Az 1820-as években még néhány száz fős népessége az 1900-as évekre több mint tízezresre nőtt. A XX. század végén, különösen az 1970-es és 1980-as években sok ipari létesítményét használaton kívül helyezték, és mára más célra alakították át. A város különös rekorddal dicsekedhet: futballcsapata, a Jeunesse d'Esch eddig huszonnyolc alkalommal nyerte meg a nemzeti bajnokságot, többször, mint bármely klub a világon – igaz, ehhez egy Luxemburg méretű bajnokság is kell.

Az Esch2022 névre keresztelt, zenei, képzőművészeti, történelmi és színházi programsorozat célja, hogy megünnepelje egy Európa szívében található, határokon átnyúló régió történetét, és elmesélje annak az ipari korszakból a mai tudásalapú társadalommá való fejlődésének történetét, valamint jövőbeli digitális teljesítőképességét. A rendezvénysorozat szlogenje a „*REMIX kultúra*" lesz, a következő négy fókuszterülettel: REMIX Európa, REMIX Művészet, REMIX Természet és REMIX Önmagad. Mindezek célja, hogy a város polgáraival és látogatóival közösen vitassa meg napjaink fontosabb társadalmi kérdéseit, mint például az identitást a digitális korban, vagy a fenntartható fejlődést és az új perspektívákat Európa számára. A programokban résztvevő, azokat elősegítő önkéntesek neve remixier, az Európa Kulturális Fővárosa címet pedig nemcsak maga a város, hanem az egész régió viseli, amelynek tíz kisebb luxemburgi település és nyolc francia kisváros is része.

Újvidék (Novi Sad)

Az uniós bizottsági tájékoztatás szerint *Újvidék* Szerbia első európai kulturális fővárosa, noha maga az ország nem tagja az Európai Uniónak, így a döntésnek nyilván a szokásosnál is nagyobb gesztus értéke van. Újvidék mindig is különleges helyet foglalt el a szerb kultúrtörténetben. A XIX. század végén virágzó kulturális és kereskedelmi központtá vált várost nem véletlenül emlegették „szerb Athénként" is. Ekkor még a Magyar Királyság és az Osztrák–Magyar Monarchia része volt, bár a XVII. század végén alapított Novi Sadot mindig is szerb többségű városként tartották nyilván. A hatvanas évek elején a százezret, az ezredfordulóra pedig a kétszázezret is elérte a város lakóinak száma, ma pedig a csaknem kétszáznyolcvan ezres lakosságával

a második legnagyobb település az országban. Mára már csak a lakosság alig 5%-a magyar, de a város továbbra is fontos szerepet játszik a vajdasági magyarság életében

Novi Sad kulturális programjának célja a város és a régió lakóinak jobb összekapcsolása az Európai Unióval, illetve a nyugat-balkáni térség többi részével. A város programja, amely a *„Négy Új Híd"* nevet viseli, több mint ezerötszáz kulturális eseményt foglal magában, amelyek több mint négyezer helyi vagy meghívott – köztük ezerhétszáz külföldi – művész közreműködésével zajlanak majd, és olyan kérdésekkel foglalkoznak, mint az el- és bevándorlás, a béke, a multikulturalizmus, valamint a nők szerepe a művészetben s a fiatalok kultúrájában. A négy híd neve a Szabadság, a Szivárvány, a Remény és a Szeretet. Ezek egyszerre kötnek össze különböző kultúrákat és idősíkokat, illetve tudományokat és művészeteket. Az amúgy is jelképértékű hidaknak Újvidék esetében további többletjelentése van: az 1999-ben lebombázott hidak újjáépítéséhez ugyanis az Európai Unió is jelentős mértékben hozzájárult.

Újvidék 2022-es Európa Kulturális Fővárosa „megbízatása" hivatalosan 2022. január 13-án kezdődött, ami egybeesik a Julianus-naptár szerinti ortodox szilveszterrel. A matematikusként és csillagászként is világhírű Milutin *Milanković* ihlette a programsorozatot megnyitó multimédia-kiállítást a város egyik legizgalmasabb modern épületében, a Studio M-ben „Idő és világegyetem" címmel. Ő többek között a Milanković-elméletről lehet ismert, amely a Föld mozgásában beálló változások éghajlatra gyakorolt hatását tárgyalja. A terjedelmes programot végignézve láthatjuk, hogy képzőművészeti kiállítások, koncertek, színházi előadások (köztük a magyar Újvidéki Színházé is), gasztronómiai vagy filmes események egyaránt lesznek, akárcsak workshopok, panelbeszélgetések és konferenciák. Több rendezvényt kap például a képregény: így akarják bemutatni, hogy Jugoszlávia annak idején valódi képregény-nagyhatalomnak számított.

Kaunas

Az Európa Kulturális Fővárosa címet elnyert *Kaunas* – akárcsak a másik két hasonló helyszín – hazája második legnagyobb városa. A litván program több mint hatszáz művészeti kezdeményezést és mintegy ezer kulturális eseményt foglal magában, amelyeken legkevesebb négyezer alkotó és több mint kétszázötven előadóművész vesz részt. A rendezvénysorozat mottója: „Az ideiglenesből egy kortárs fővárosba" arra utal, hogy 1920 és 1938 között ez volt az ország ideiglenes fővárosa, és ma is a litván gazdasági, tudományos és kulturális élet fontos központja.

A két világháború közötti időszakban gazdag kulturális élete miatt Kaunas a „*kis Párizs*" becenevet kapta. Különösen az építészet és a formatervezés virágzott a városban, épületein ma is tetten érhető az Art Deco és a litván nemzeti romantika stílusa. Kaunas modernista építészete elnyerte az Európai Örökség címet, s Kaunas volt Közép- és Kelet-Európa első települése, amelyet az UNESCO a Kreatív Design Városává nyilvánított. Európa Kulturális Fővárosaként most megújult figyelmet kap és számos kulturális eseménynek ad otthont 2022-ben. Programjain több mint nyolcvan szervezet és partnereik (köztük kétszáznál is több külföldi), valamint mintegy négyezer alkotó részvételével számolnak. Összesen csaknem ezer rendezvényt – negyven fesztivált, hatvan kiállítást, huszonöt koncertet, több mint kétszázötven egyéb előadó-művészeti eseményt (ötven ősbemutatót) és megannyi más kulturális eseményt – szerveznek. A Kaunas 2022 egy új mítoszt is létrehoz *„Kaunas mitikus fenevada"* néven, amit a programsorozat zárásaként egy az egész Baltikumban még soha nem látott méretű vízi show során lehet majd megismerni.

Vízer Balázs

Tovább bővül a tanösvények hálózata

A Magyarországi Németek Országos Önkormányzata (MNOÖ) 2015-ben indította el A magyarországi német tanösvények (Ungarndeutsche Lehrpfade) elnevezésű projektjét. A tanösvény „műfajáról", az alapötletről, előkészítő munkákról, célokról, kivitelezésről és az első megvalósulásokról dr. Erb Mária írt lapunk 2018. áprilisi számában. 2019 szeptemberében részletesen bemutattuk az addig létrejött nyolc tanösvényt (Pilisszentiván, Somberek, Feked, Mecseknádasd, Tarján, Bátaszék, Bánd és Csolnok). Azóta újabbakkal gyarapodott az országos hálózat: a múlt év végén Mohácson és Pécsváradon, idén márciusban pedig Dunabogdányban is átadtak egy-egy új tematikus útvonalat. Ismerkedjünk meg a három új tanösvénnyel!

A mohácsi tanösvény állomásai: Ember – közösség

Bár a tizenhétezer lakosú *Mohácsról* a híres csatavesztésen túl a legtöbbeknek a horvát nemzetiség télűző karneválja, a busójárás jut az eszébe, a történelmi kisváros magyarországi német jellege is meghatározó. A településen a környező német falvak jellegzetességeinek izgalmas szintézise figyelhető meg. A tanösvény koncepciója e sokszínű egységen alapul. Az állomások egy-egy mohácsi személyiség köré rendeződnek, történetükön keresztül mutatják be a helyi jellegzetességeket miközben kirajzolnak egy, a magyarországi német népcsoportra általában jellemző képet is.

A megvalósult tanösvény-projekt vezetője itt *Hahnerné Feth* Gabriella, a Mohácsi Német Önkormányzat elnöke, szakértője pedig *Werner* Gábor, az MNOÖ közgyűlési tagja volt. A 2021. december 17-i ünnepélyes átadón Hahnerné Feth Gabriella azt mondta, ha a magyarországi németekről szeretnénk beszélni, aligha választhatnánk jobb helyszínt Mohácsnál:

– Nemcsak azért, mert a Duna partján állunk, annál a folyónál, amely a XVIII. században Magyarországra érkező német telepesek fő útvonala volt, hanem azért is, mert vélhetően itt kezdődött minden: a tőlünk mindössze néhány kilométerre található csatamezőn 1526-ban az oszmán seregek elsöprő győzelmet arattak a magyarok felett. A százötven éves török hódoltság elnéptelenedett falvakat, műveletlen területeket hagyott maga után, melyeket földesuraik igyekeztek új telepesekkel benépesíteni. Így érkeztek a XVIII. század elejétől a németek Magyarországra.

A hét, kétnyelvű táblákkal ellátott megálló sok új és érdekes tájékoztatással szolgál a mohácsi németekről. Azokról a telepesekről, akik a mohácsi anyakönyvi bejegyzések tanúsága szerint 1770 körül érkeztek ide, és az egykori postaút mellé, a „Dajtsche Gasse"-ban, a mai Kossuth Lajos utcában telepedtek le. És azokról a sváb családokról, akik kétszáz évvel később, az 1960-as években a környékbeli falvakból költöztek Mohácsra, hogy itt kezdjenek új életet. A hajómolnárokról és halászokról, akik a Dunával együtt lélegezve, nemzedékeken át végezték munkájukat. A harmonikatanárról, aki évtizedeken keresztül a tanításnak szentelte életét; és azokról a nemzetiségekről, akik Mohács városában több évszázada békében élnek együtt.

1. állomás
Wilhelm Lenger, a német telepes

Wilhelm *Lenger* német telepesként érkezett 1770 áprilisában Mohácsra. A tanösvény első állomása nemcsak a hajóúthoz kapcsolódó családi tragédiákról mesél, hanem a városba érkező németek letelepedésének körülményeiről is. A Duna-parti állomásnál XVIII. századi anyakönyvi bejegyzéseket is olvasgathatunk, és megkereshetjük a városról fennmaradt korabeli térképeken a német telepesek által a Bécset és Belgrádot összekötő postaút mellett benépesített településrészt. A fazsindelyes, nádfedeles német zsellérházak közigazgatásilag akkor még nem tartoztak „Oppidum Antiquum Mohács"-hoz, azaz „Mohács privilegizált püspöki mezővárosá"-hoz.

2. állomás
Hergenrőder János, az utolsó molnár

Hergenrőder János egészen 1952-ig küzdött azért, hogy az utolsó hajómalom még működhessen a mohácsi Duna-szakaszon. A tanösvény második állomása a Duna-parton sok apró érdekességet mesél a molnárdinasztiákról, hajómalmok működtetéséről és arról, milyen is lehetett az élet a dunai malmokon. Megtudhatjuk például azt is, hogy a déli Duna-szakaszok mentén miért eszik gyufatésztával a halászlevet.

3. állomás
Ehmann Antal, a dunai halászmester

Ehmann Antal egy mohácsi halászdinasztia tagjaként tevékenykedett a XIX. század második felében. Sokan foglalkoztak halászattal élelemszerzés céljából, de a halászatból megélni csak a céhekbe tömörült folyó-dunai halászmesterek és a nagyhalászok tudtak. A Duna hivatásos halászai többségében német anyanyelvűek voltak és öt-hatfős csoportokban dolgoztak. A halászmesterség szakkifejezései között szép számmal meghonosodtak német eredetű szavak.

A Szentháromság-szobor közelében található állomás a Duna mentén élő németek halászatáról és az itteni céhekről is mesél. Az inasok egykori életébe is bepillantást kapunk.

4. állomás
Schrempf Terézia, a szobor sváb modellje

Mohács főterén áll egy szoborcsoport, amely három különböző nemzetiségű leányt megörökítve az együttélést, összetartozást jelképezi. *Schrempf* Terézia a sváb leányalak modellje. A szobor közelében elhelyezett negyedik állomás nemcsak az ő modell-történetéről mesél, hanem a városban évszázadok óta együtt élő nemzetiségekről is. A török uralom és a felszabadító harcok során elnéptelenedett Mohácson az 1690-es, 1700-as években megjelentek a szerbek. A horvátokhoz tartozó sokácok betelepítése az 1730-as évek végéig tartott, 1770 környékén pedig a püspöki uradalom hívására németek is érkeztek. A soknemzetiségű városban élt népcsoportok között ritkán alakult ki ellentét, minden városrésznek megvolt a saját temploma és kocsmája, így békésen megférték egymás mellett. Népviseletüket még sokáig megtartották, de nyelvhasználatukban többnyelvűvé váltak: szinte mindenki beszélte az anyanyelvén kívül a másik nemzetiség nyelvét is. A XX. század elejére már egyre általánosabbá vált a magyar nyelv használata.

5. állomás
Gász Mihály, a harmonika mestere

Gász Mihály Mohács és környéke zenei életének meghatározó alakja volt. A Deák téren található állomás a harmonika mesterének zenekari, zenetanári és zenekarvezetői tevékenységét ismerteti. Bepillantást nyerhetünk ezen kívül a sváb bálokon és lakodalmakban muzsikáló zenészek életébe is. A műkedvelő muzsikusok régen a legkülönfélébb szakmával rendelkeztek: földművesek, kézművesek, kőművesek vagy cipészek voltak. Szinte minden esetben kotta nélkül, legalább két – egy fúvós és egy vonós – hangszeren játszottak. Ha egy többnapos lakodalmakban a zenész belefáradt a fúvós hangszerekkel való játékba, vonósra váltott. A hangszertudás átadása – mint az énekek esetében is – a családon vagy a közösségen belül történt. A XX. század elejére szinte minden magyarországi német faluban a közösség saját zenekara biztosította a zenét az egyházi és világi ünnepeken.

6. állomás
Böhm Ignácz, a Deutsche Gasse egykori tanítója

A postaút közelsége meghatározta az egykori telepesek tevékenységét is, hiszen főleg vendéglátással és borkereskedelemmel foglalkoztak. A vendéglátással és kereskedelemmel párhuzamosan a kisiparosok egy része gyárszerű üzemek létesítésébe kezdett. Az egykori „dajtsche" utcai németek leszármazottai közül sokan vettek részt Mohács szellemi életében is: a Kossuth Lajos utca ügyvédek lak- és egyben munkahelye is volt, mivel a piacra és vásárba jövő vidékiek hivatalos ügyeinek intézését is ellátták. A klientúra legkönnyebben ebben a forgalmas utcában érhette el őket. *Böhm* Ignácz tanító és iskolaigazgató számos érdekes információt örökített meg a Mohács németek lakta városrészében működő kisiskola életéből. Mindezek megismerhetők az egykori iskola és a Deutsche Gasse közelében álló tanösvénytábla segítségével.

7. állomás
Feth József, Kis-Berlin egykori lakója

Feth József az 1960-as években költözött Mohácsra, az akkoriban Kis-Berlinként emlegetett új városrészbe. Sok környékbeli sváb család költözött abban az időben a városba, de gyökereik jelentős részét szülőfalujukban hagyták. A nyelvjárások és viseletek sokszínűsége a szocializmus éveiben nem volt képes egységesülésre. Ezzel egy talán sajátosan mohácsinak is tekinthető német nemzetiségi kultúra jött létre a városban. A Német Nemzetiségi Ház előtt megtalálható állomás nemcsak e családok sorsának alakulásáról mesél, hanem az új városrész több évszázados fejlődéséről is.

Egy vidéki kisváros – Pécsvárad

Pécsvárad, a mintegy négyezer lakost számláló kelet-baranyai kisváros csaknem ezer éve a Zengő környéki kis falvak központja. A településen néhány nappal a mohácsi tanösvény után, december 21-én adták át a tematikus német sétaútvonalat, amely az „Egy vidéki város" címet viseli. Pécsvárad különleges ismertetőjegye, hogy a helyi németség nem homogén, hiszen immár több mint nyolcszáz éve létezik, és újra és újra hatással voltak rá az újonnan betelepültek. Jellemzője továbbá, hogy a helyi németség nyelvjárásai, viseletei, hagyományai sem egységesek; hogy a helyi élet meghatározó szereplői voltak a kézművesek és a hivatalnokok; hogy Pécsvárad kistérségi központként mindig is jelentős hatással volt a környező falvakra, miközben azok is folyamatosan alakították magát a kisvárost. A tanösvény tematikáját az említett jellegzetességek adják: olyan okokat kerestek, amelyek ahogy évszázadokkal ezelőtt, úgy napjainkban is vonzzák az ideköltözőket és az idelátogatókat.

Az átadóünnepségen *Gászné Bősz* Bernadett projektvezető, a Pécsváradi Német Nemzetiségi Önkormányzat tagja mutatta be a tanösvény helyszíneit, tematikáját és célját:

– Az állomások a város azon részein vezetnek keresztül, amelyeket a németek évszázadok óta alakítanak. Az útvonal összeköti a magyarországi német emlékhelyeket és rejtett kincseket mutat be. A tanösvénytáblák, a kísérőfüzet és a környezet együttesen közvetítik a tartalmat, amelyet installációk, egy letölthető munkafüzet és audiovizuális anyagok egészítenek ki. Ez utóbbiak QR-kódok segítségével érhetők el. A látogatók két nyelven hallgathatnak meg történeteket. Nagyon fontos volt számunkra, hogy a történelmet bizonyos ismert embereken keresztül személyessé tegyük. A tanösvény segített megerősíteni az összetartozás érzését, a közösségtudatot és végső soron az identitást.

1. állomás
Jövet-menet

Pécsvárad kapcsolattartási pont volt, és ma is az. Nyolcszáz éve csalogatja a munkalehetőség és a szolgáltatási kínálat a látogatókat és az új lakókat – a szélrózsa minden irányából. Egyesek önként érkeztek, mások kötelességből vagy éppen akaratuk ellenére. Korábban a vasút is, ma már csak az autóbusz köti össze a várost és a környéket a nagyvilággal.

2. állomás
Ügyintézés és papírmunka

Az apátsági hiteleshelyen, az uradalmi intézőségben, a járási székhely egészségügyi, pénzügyi, anyakönyvi, adó- vagy földhivatalában, a járásbíróságon, a rendőrségen, az általános vagy középiskolában, az egészségügyi centrumban, az idősek otthonában vagy a művelődési központban – Pécsváradon számos hivatalos ügyet el lehetett és lehet intézni.

3. állomás
Adni és venni

Az apátság alapításakor, a X. században két hetipiac jogát kapta. A piacok és vásárok évszázadokon át vonzották a kereskedőket és vásárlókat, és jelentős szerepet töltöttek be a város fejlődésében. Többek között az üzletek és a vendéglátóhelyek látogatottságát is növelték. Egy ősi országos vásár a mai napig megmaradt: a „Leányvásár" egyedülálló kulturális rendezvényként vált ismertté.

4. állomás
Ünnepelni és mulatni

Nemcsak egy-egy sikeres vásár után ünnepeltek. Elsősorban a jelentős kézműves-iparos rétegnek köszönhető, hogy számos egyesület működött, amelyek a kulturális életet és a szabadidős programokat szervezték. A sok muzsikus pedig mindig gondoskodott a talpalávalóról és a jó hangulatról. Akik megkeresik a zenetáblát, hamisítatlan fúvószenét hallhatnak.

5. állomás
Gyökeret verni és gyarapodni

A pécsváradi németség különleges jellemzője, hogy az első németek már a XI. században letelepedtek. Az utolsó nagy hullám a 70-80-as években érkezett: sok család költözött be akkor a környező „sváb" falvakból. Az új lakók többsége otthonra talált Pécsváradon, így a maga hagyományaival és szokásaival formálta, színesítette a város német kultúráját.

6. állomás
Iparosok és mesterek

Pécsvárad évszázadokon át, egészen a 90-es évek elejéig széles munkalehetőséget kínált, ami vonzotta a szakembereket. A lakosság képes volt a munka megosztására, így a mesterek magas színvonalú, jellegzetes tudást és képességeket fejleszthettek ki. A malmok, a gyapjúfonás messze környéken ismert volt; a pálinkafőzdék ellátták közeli településeket, a Fleischer-sajtgyár termékei pedig egész Európába eljutottak.

7. állomás
Hit és lélek

A gazdasági jóléttel párhuzamosan a városban már korán kialakultak azok a tevékenységek, amelyek az „emberi jóllétért" munkálkodtak, mint a betegellátás vagy oktatás-képzés. A vallásnak kiemelkedő szerepe volt: meghatározta és összetartotta az adott csoportot. A németeket a katolikus vallás szervezte közösséggé. Mária rózsája, a tanösvény szimbóluma, ezt a gondolatot is jelképezi.

Ennek az elvnek mentén helyi intézményekkel, civil szervezetekkel együttműködve valósult meg a 12. tanösvény *Dunabogdányban*, ezen a Dunakanyar gyönyörű környezetében fekvő, magyarországi németek lakta településen. A március 20-i ünnepélyes átadásnak és az első hivatalos bejárásnak az időjárás is kedvezett: friss, de napsütéses délelőtt gyűltek össze mindazok, akik részt vettek a tervezésben, kivitelezésben. A meghívott vendégek mellett ott volt a település apraja-nagyja a Dunabogdányi Általános Iskola rendezvényterén.

Vogel Norbert, a Német Nemzetiségi Önkormányzat elnöke elmondta, hogy a projekt megvalósulásába mindenkit bevontak, akiknek fontosak a német nemzetiségi értékek, így a tanösvény valóban méltó emléket állít mindazoknak, akik az elmúlt évszázadokban vagy akár a jelenben is szabadidőt és energiát nem kímélve fáradoztak, fáradoznak a helyi német identitás megőrzéséért. Mindenkinek megköszönte a munkáját, kiemelve *Sax* Ibolya projektkoordinátor, *Tóth-Rutsch* Nóra, a tanösvény szakértője és *Pánovicsné Szeiberling* Krisztina kommunikációs vezető támogatását.

Englenderné Hock Ibolya, a Magyarországi Németek Országos Önkormányzatának elnöke hangsúlyozta, hogy a tanösvényhálózat egyes elemei a települések közösségeinek olyan sajátosságaira hívják fel a figyelmünket, amelyeket annak tagjai talán természetesnek, magától értetődőnek élnek meg. Éppen ezért fontos észrevenni, méltatni és megőrizni ezeket az egyedi kincseket, mert ezekből tevődik össze a magyarországi németség kultúrája.

Kőbe vésett örökség

A tanösvény központi motívumaként a kő szerepel, ám nemcsak azért, mert a Duna mellett a hegység adta kő nagyban meghatározta a helyiek életét, hanem azért is, mert az elmúlt évtizedek során megtanulták, hogy értékeiket a szó legszorosabb értelmében kőbe kell vésni, hogy azok rövid és hosszú távon is fennmaradhassanak. A tanösvény állomásainak a következő témákat választották: a helyi lakosság összetételének változása; kőbányászat és kőfaragás; zene és művészetek; a hit; gyümölcs-, szőlő-, borkultúra; a Duna, mint áldás és átok; a hűség.

1. állomás
A kockaköves úton

A XVIII. század legelső sváb településkezdeménye a mai 11-es út Csádri patak, Visegrád felé eső, északi részén állhatott. A szájhagyomány ezt a településrészt ma is Sváb utcának nevezi, a Dunától a domboldal felé eső részt Svábhegyként emlegeti. Táblázat szemlélteti a svábok arányát a teljes lakosság viszonylatában: jól látható, hogy a XX. század elejétől 1941-ig többségben voltak, majd 1949-ben számuk minimálisra csökkent, az utolsó népszámlálás idején pedig a lakosság negyedét tették ki.

2. állomás
A hit mint tájékozódási pont

A kitelepítést megjárt, majd visszakerült, ma is használatos német nyelvű imakönyv fényképe tanúskodik az egykori és ma is serény hitéletről. *Dr. Hufnágel* János plébános állította össze 1927-ben. Több mint harminc éves tevékenysége alatt szorgalmazta az anyanyelvi oktatást, németül misézett, svábul beszélt a gyerekekkel, s imakönyve révén még a mai dunabogdányiak hitéletére is hatással van.

A Szent Donát öreg és új kálvária, a Nepomuki Szent János-szobor és az öt kápolna földrajzi tájékozódási pontot is jelent a településen.

3. állomás
Hűség

1947 után a Németország orosz zónájába kitelepítettek körében *„Juli néni rádiója"* tartotta a reményt, hogy hazajutnak még. A mintegy kilencszáz kitelepített hazaírt levelei emlékeztetnek a nélkülözésre, az elűzöttség, otthonvesztés fájdalmára és a hazavágyódásra. *Gutbrod* Juli néni szerint a „rádió bemondta, hogy hamarosan visszatérhetnek".

4. állomás
Kőfaragó kultúra

A magyarországi német temetőkhöz képest a bogdányi azért különleges, mert a helyi kőből készült, száz évnél is öregebb feliratok ma is olvashatók, ezeket eredeti állapotukban őrzi a sírkert. 2016-ban minden természetes kőből faragott, az 1947-es kitelepítés előtt készült síremléket védelem alá helyeztek. 2021-ben emlékkert létesült, amely hatvannyolc, zömében bogdányi kőből készült gótbetűs síremléket foglal magába.

5. állomás
A bogdányi dinkától a karmazsinig

Egy angol utazó, Robert *Towson* 1797-ben Bogdányon átutazóban az itt kóstolt nagyon savanyú borról emlékezik meg feljegyzésében, *Vályi* András földrajztudós azonban éppen hogy dicséri a tótfalusi szőlőheggyel szomszédos Schody-hegy szőlőtőkéinek nemes borát.

6. állomás
Duna: áldás és átok

A Duna minden korban meghatározta a település jellegét, szerepe hosszú időn keresztül összeforrt a bányászattal is. Az ötvenes években még zömében kézi erővel került a kő az uszályokra, ám az 1963-as dunaújvárosi partszakadás magával hozta a megnövekedett kőigényt és ezzel a gépesítést. Ahogy a kő, a folyó is számos anekdotát adott a falunak.

7. állomás
A kő útja

A helyi kőbányászat virágkora a XX. század elejére tehető. Az 1930-as évekig kizárólag kézzel történt a kitermelés. A kőbányászattal kapcsolatos német szakszókincs őrzi a munkások, eszközök, munkafolyamatok emlékét. Egy helyi legenda a kővé vált kenyerekről pedig arra figyelmeztet, hogy munka közben tartsuk meg az ünnepnapokat, hiszen ezek nélkül nem is élvezzük igazán a munka gyümölcsét, a szívünk is kővé válik.

8. állomás
Népzenei hagyományok

Művészeti csoportok – zenekarok, énekkarok, néptánccsoportok – a helyi fiataloknak és idősebbeknek egyaránt hasznos és örömteli időtöltést kínálnak. Egy évszázaddal ezelőtt a katonazenekarok jelentették az ugródeszkát, közösségszervező erőt és szórakozást a helyi lakosságnak. A hatvanas évektől kezdve intézményesült formában, a Szentendrei Zeneiskola kihelyezett tagozataként nagy lendületet vett a zenei oktatás Dunabogdányban, s jelenleg komolyzenei fesztiváloknak, versenyhétvégéknek ad otthont a település.

A tanösvények hálózata ezzel egy tucatnyira bővült, de készülnek majd újabbak is. A BMI (Bundesministerium des Inneren / Németország Belügyminisztériuma) – mely eddig is bőkezűen támogatta a projekteket – nemrég újabb tanösvények megvalósítására írt ki pályázatot.

Forrás: LDU Presse

Kincsek az értéktárakból

A magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvényt 2012 tavaszán fogadta el az országgyűlés. A törvény értelmében a nemzeti értékek megóvandó értékek, azok azonosításában, rendszerezésében, adataik nyilvántartásba vételében és folyamatos frissítésében, gondozásában a megyei önkormányzatok működhetnek közre. E törvény alapján a megyei önkormányzatok megyei értéktárat hoztak létre, melyek segítségével azonosítják, jegyzékbe veszik és minél szélesebb körben megismertetik közigazgatási területük nemzeti értékét, egyúttal gondoskodnak azok fennmaradásáról. A megyei értéktárak jelentik a Nemzeti Értéktár középső szintjét, míg az alsót – ahol létrejöttek ilyenek – a települési értéktárak képviselik.

Az értékek szakterületenkénti kategóriái a következők: agrár- és élelmiszergazdaság, egészség és életmód, ipari és műszaki megoldások, kulturális örökség, sport, turizmus és vendéglátás, természeti környezet és épített környezet.

Sorozatunkban továbbra is a megyei értéktárakba felvett, nyilvántartott kincsek közül válogatunk.

Balmazújvárosi németfalusi népszokások és hagyományok *(Hajdú-Bihar megyei Értéktár)*

Balmazújvárosra 1765-ben telepedtek, zömében pfalzi származású németek. Bár a város egy településrészét ma is Németfalunak nevezik és Német Nemzetiségi Önkormányzata is van az itteni, magukat német származásúaknak valló lakosoknak, az elmúlt évszázadok alatt, különösen a XIX. század közepétől felerősödő beolvadás következtében az eredeti anyanyelvüket már elhagyták, viseletükben és szokásaikban is elmagyarosodtak. A leszármazók azonban máig őrzik elődeik egyik érdekes, viccesen szórakoztató népszokását a németfalusiak lakodalmas ceremóniáját, valamint a balmazújvárosi háziasszonyok több régi német ételt (például a kródumpraj – Kraut und Prai) máig hagyományosan készítenek.

A németfalusi lakodalmas ceremónia fontos része egy szórakoztató álesküvő, amelyikben álpap adja össze vicces szertartásával az álmenyasszonyt – aki egyébként férfi – az álvőlegénnyel. Másik része a menyasszonytáncot követő lóárverés és az azt követő temetés paródiája.

A német hagyományok és népszokások megőrzését segíti, hogy 2014-ben a Balmazújvárosi Német Nemzetiségi Önkormányzat felépítette a „Németfalusi közösségi házat", melyben népi játszóház is működik gyermekek számára, ahol hagyományos népi játékokkal ismerkedhetnek meg. Több teremben múzeum létesült. Az ezekben a helyiségekben összegyűjtött régi emléktárgyakból, hagyományos ruhákból, bútorokból, helyi képzőművészek alkotásaiból és a településen élők gyűjteményeiből láthatók időszaki kiállítások, van egy kutatószoba is, ahol a balmazújvárosi német származásúak családfáit, digitalizált anyakönyveit és az itteni németség múltjára vonatkozó dokumentumokat lehet megtekinteni. A Németfalusi Közösségi Ház programjai között szerepelnek ételkóstolások a hagyományos német konyha kínálatából és a műkedvelő színjátszók által színpadra vitt „németfalusi lakodalmi szokások" bemutatása.

Fadlallah el Hedad Mihály nyughelye *(Komárom-Esztergom megyei Értéktár)*

Fadlallah el Hedad Mihály életkorát, születésének helyét és idejét senki sem tudja. Ezekkel kapcsolatban csak feltételezések és találgatások láttak napvilágot. Egy dolog azonban bizonyos, mégpedig az, hogy több mint hatvan évet élt és dolgozott Bábolnán. Az 1800-as évek közepén, amikor a bábolnai ménes vezetése – mely akkor osztrák volt – hírét vette, hogy Közel-Keleten, elsősorban Mezopotámiában – nagyjából a mai Irak területén – tiszta vérű arab lovak, sőt ménesek sokasága létezik, expedíciót szervezett a térségbe. Eduard *Herbert* ezredes, az akkori ménesparancsnok által 1836-ban vezetett utazás sikerrel járt. Egy mént (Shagyát) és néhány kancát megvásárolva tértek haza. Az arab lovak Magyarországon nagy sikert arattak.

Ezen felbuzdulva az elkövetkező években, sőt évtizedekben több expedíció lóvásárlás céljából kereste fel a Közel-Keletet. Az 1857-ben a *Bruderman* Rezső ezredes által vezetett expedícióval egy körülbelül tizenhárom éves forma arab kisfiú is érkezett Bábolnára. A gyermek állítólag úgy került Magyarországra, hogy az egyik megvásárolt ló a kedvence volt és mivel nem tudta elviselni eladását, felszökött a lovakat szállító hajóra. A tengerészek a Földközi-tenger közepén vették észre a potyautast. Mivel visszavinni már nem lehetett, magukkal hozták. A hajó Triesztben kötött ki, itt a lovakat pihentették, majd a saját lábukon hajtották őket Bábolnára. *Ferenc József* – ekkor még csak osztrák császár – ebben az időben épp Horvátországban tartózkodott. Amikor hírét vette a lovak érkezésének, miután maga is lószerető ember volt, megszemlélte a szállítmányt. A szemle során találkozott a lovához ragaszkodó kisfiúval is, akit nagyon megkedvelt, ami egy életre szóló szerencsét hozott ennek az arab fiúnak. (Legenda szerint a lovát megsimogató császárnak a kezére ütött.) Ferenc József visszatérve Bécsbe intézkedett arról, hogy a fiú, aki ekkor már lovász volt Bábolnán, kadétiskolába kerüljön.

Jó képességeinek köszönhetően négy év múlva hadnagyként hagyta el az iskolát, ahol megtanult németül és magyarul is. Előbb a debreceni méntelepre, majd ismét Bábolnára került. Közismertté vált, hogy a császár pártfogoltja, így gyorsan haladt a katonai ranglétrán. Miután arabul is beszélt, immár császári hadnagyként, háromszor is járt a Közel-Keleten, amelyekről Utazásom Mezopotámiában és Lovak Arábiában címmel könyvet írt. Könyve nemcsak érdekes, de tanulságos is. Hű képet kapunk az akkori Bejrút, Bagdad és Damaszkusz városok hihetetlen fényűzéséről és nyomoráról. Utazásai sikeresek voltak. Ezt bizonyítja pl., hogy ő vásárolta az 1900. évi Párizsi Világkiállítás győztes lovát, Koheilánt, és a későbbi legeredményesebb arab törzsmént, O'bajant.

Fadlallah el Hedad Mihály élete második felében – 1899-1913 között – ezredesi, majd tábornoki rangban a bábolnai ménes parancsno-

ka volt. Soha nem nősült meg. 84 évesként tartották nyilván, amikor elhunyt. Sírja a bábolnai temetőben fekszik. Szobra kedvenc lovának, O'bajannak sírköve mellett – a ménesudvar legszebb helyén – a háromszáz éves akácfa alatt található.

Brza gibanica *(Csongrád-Csanád megyei Értéktár)*

A deszki szerb családoknál a vendégváró asztalról nem hiányozhat, mint előétel a gibanica. Készítik többféleképpen, de ezen a módon csak Deszken. E sós, meleg előétel házi készítésű nyújtott réteslapból, öreg juhtúróval készül. Hozzávalók: fél kg réteslap, fél kg juhtúró, húsz deka keménysajt, olaj vagy zsír. A juhtúrót és a reszelt sajtot összekeverik, majd réteslapba töltik. Föltekerve csigaformát formáznak, majd forró bő olajban vagy zsírban mindkét oldalát aranysárgára sütik. Forrón tálalják.

Ezt írták az értéktárba történő felvétele indoklásaként: Magyarországon egyre növekszik a kiemelt örökségi helyszínek száma, de nemcsak az épületekkel, természeti területekkel kell foglalkozni, hanem a meglévő helyszíneket „megtöltő" tárgyakkal, azok használatával, az ott élő emberekre gyakorolt hatásukkal. A megóvás, fenntartás és megőrzés három különböző, de mindenképpen elengedhetetlen feladat. Ezt a munkát, akárcsak az egész örökségi mozgalmat az jellemzi, hogy szoros kapcsolatot kell fenntartani a múltat képviselő idősebb emberekkel, és létre kell hozni a kapcsolatot az ifjúsággal is. A jelen kor felelőseinek kell arról gondoskodnia, hogy a következő nemzedék felkészülten vehesse át a stafétabotot. Felkészülésükkel párhuzamosan az a felelősség is minket terhel, hogy legyen mit átadnunk, vagyis kultúránk örökségi értékeit. Mindezek a kulturális örökségek értékesek számunkra, közös kincsnek tekintjük, és sokat teszünk a megőrzésükért is. Ehhez megfelelő tájékoztatás, korszerű információmenedzsment szükséges, mert e nélkül nem tudja felhívni magára a figyelmet, nem tud közkinccsé válni az örökség. Ennek szervezésére, technikai hátterének kidolgozására, megvalósítására megfelelő ismeretekkel, eszközökkel és gyakorlattal kell rendelkezni.

Ortodox templom és múzeum, Miskolc *(Borsod-Abaúj-Zemplém megyei Értéktár)*

A Miskolcra települt egykori görög kereskedők épített, tárgyi és szellemi emlékei különleges értékkel bírnak a város életében. A XVIII. század húszas éveiben a városba letelepedő görög vagy balkáni származású kereskedők beilleszkedése, kultúra teremtése rendkívül fontos mozzanata a város történetének. Az első templom, melyet a városba letelepedő görögök használtak, a tapolcai apátság kúriájában állott. 1745-től már bizonyosan állt kápolnájuk az ide települőknek.

A templomépítés Miskolcon 1782-ben kezdődött, teljes körű befejezésére csak 1806-ban került sor, mikorra véglegesen elkészültek a belső bútorokkal, és a kegytárgyak is a helyükre kerültek. A ma is meglévő templom tizenhét méter széles, harmincnyolc méter hosszú, tornya hatvanöt méteres magasságával, karcsúságával különleges látványossága Miskolc belvárosának. Az épület tervezője Joann Michael *Schajdler* volt, aki a kor jozefinista stílusában készítette el a terveket. A templom belseje három részre tagolódik, az oltár előtt lépcsővel megemelt pódium található, ahol az úgynevezett szolea helyezkedik el. A templombelső meghatározó látványa *Jankovics* Miklós szerémségi származású, egri illetőségű faszobrász alkotása a tizenöt méter magas ikonosztázion, amely nyolcvannyolc képnek ad helyet. Az ezen található képek mutatják be Jézus életét a hívőknek. A képeket néhány kivételtől eltekintve Anton *Kuchelmeister* bécsi festő festette. Az ikonosztázion magas művé-

szi értékkel bír, egyedülálló látványosság, mely Miskolc és térségének egykori ortodox vallású hitéletére utal vissza.

A mai templom az egykori úgynevezett görög funduson áll. Egykor a templom mellett itt volt a görög közösség temetője is. Erre utalnak a területen szórványosan még ma is megtalálható régi sírkövek. A temető kutatása 2001-ben kezdődött meg, amikor is azonosításra kerültek az anyakönyvekből a családi sírok.

Az egykori görög iskola épületében kialakított ortodox múzeumban őrzik az ortodox hitélet megmaradt tárgyi emlékeit. A megmaradt kegytárgyak, az egykor a város életében jelentős szerepet játszó görög bevándorlók emlékét idézik. A múzeum ötvösművészeti emlékei főként a XVII-XVIII. századból valók. A mesterek Európa számos országából kerültek ki, de voltak köztük miskolciak is. A templomi textíliák gyűjteménye is rendkívül értékes.

Skorutyák kékfestő műhely, családtörténeti kiállítás *(Bács-Kiskun megyei Értéktár)*

A kékfestés egy kihalóban lévő ősi textilfestő eljárás. A *Skorutyák* család által működtetett bácsalmási kékfestő műhelyben megtekinthetők az eredeti berendezések, eszközök és a kihalófélben lévő kékfestés munkafolyamatai.

A Skorutyák család által létrehozott műhely és az ősi mesterség megőrzése és bemutatása értéket képviselnek. Bácsalmáson megszakítás nélkül 1879 óta működik a Skorutyák család kékfestő műhelye. A dinasztia négy nemzedéke élt és dolgozott e falak között. Az utolsó kékfestő mester, *Skorutyák* János 2014 februárjában hunyt el. Őseitől rámaradt szerszámokkal, a régi házban, ősi technológiával dolgozott. Gyűjtötte a kékfestés emlékeit, őrizte a hagyományait. Szakmai titkait, hatalmas ismeretanyagát szívesen adta át az érdeklődőknek. Munkásságát számos díjjal ismerték el. Műhelyében a kékfestés eszközei működés közben is megtekinthetők voltak, rendszeresen fogadott látogatókat a világ minden tájáról a környékbeli iskolásokig.

Az épület egy átfogó felújítást követően nyitotta meg újra kapuit, emléket állítva Skorutyák János és családja kékfestő munkásságának, a kihalófélben lévő mesterségnek.

A bácsalmási kékfestő műhelyben tavasztól őszig, előzetes bejelentkezéssel, ma is évente sok száz látogatót fogadnak, az UNESCO pedig az európai kékfestést felvette az emberiség szellemi kulturális örökségének reprezentatív jegyzékébe. A felterjesztés öt állam – Ausztria, Szlovákia, Német-, Cseh-, és Magyarország – összefogásával jött létre.

„Az Isten velünk vagyon" – Lőw Lipót pápai rabbi tábornok beszéde – 1848

(Veszprém megyei Értéktár)

Lőw Lipót 1846-ban került Pápára és a zsidó hitközség rabbijaként írta be nevét a város történelmébe. Részt vett a város és Veszprém megye közéletében s magyar nyelven hirdetett igét a zsinagógában.

1848-ban elsők között állt a nemzeti függetlenségért küzdő magyar haza szolgálatába. Számos alkalommal tartott lelkesítő beszédet a haza védelmére szerveződő nemzetőrség és honvédseregbe való belépés elősegítése érdekében. Egyik lelkesítő szózatában így vallott: „Óh népem, légy te méltó nagy őseidhez, a szent prófétákhoz és ragadj fegyvert és siess védelmezni a magyarok hazáját, mely a te hazád is!"

Jelentős érdemei voltak abban, hogy nyolcvanhét zsidó vallású személy jelentkezett a pápai nemzetőrségbe, akik valamennyien részt vettek a Dráva-vonal védelmében. Köztük Lőw Lipót tábori lelkészként teljesített szolgálatot. 1848 júliusában a sellyei táborban lelkesítő beszédet mondott a pápai nemzetőröknek, mint nagyra becsült társainak, „Isten velünk vagyon" címmel. 1848. november 20-án a Pápán kezdődő honvédtoborzás alkalmával buzdító beszédben segítette a toborzást, melynek eredményeként harminckilenc zsidó fiatal is beállt a honvédek közé.

Jelentős érdemei vannak abban is, hogy Pápán és Veszprémben tartott felhívása alapján a zsidóság jelentős összegeket adományozott „a haza oltárára". Mivel 1849. május 31-én a függetlenségi nyilatkozat megünneplése alkalmával helyeslő hitszónoklatot tartott, 1849 októberében (betegen) elhurcolták és a pesti Újépületben tartották fogva. Szerencséjére befolyásos pártfogóra akadt. *Báró Sina* György segítségével 1849. december 14-én szabadon bocsájtották. Ennek ellenére hazatérése után is zaklatták, ellenfelei *Pap* János Veszprém megyei császári kormánybiztosnál feljelentették és sokáig vallatták. Így Lőw Lipót – elkeseredésében – 1850. szeptember 25-én elvállalta a szegedi zsidó hitközség meghívását, s a továbbiakban – élete végéig – rabbiként ott teljesített szolgálatot.

Szimpliczius Barcza József pályája *(Somogy megyei Értéktár)*

Barcza József (1847-1913) Kéthelyen született neves cigányzenész családba. Felnőve több somogyi településen zenélt a bandájával. A Szimpliczius nevet korai marcali szereplésük idején vette fel. 1874-ben szerződött Kaposvárra, ahol az első számú cigányprímás lett.

A Barcza-zenekar külföldi fellépései 1879-től rendszeressé váltak, szinte egész Európát bejárták. A külföldi közönség, arisztokraták és polgárok értékelték a magyar cigányzenészek virtuóz és érzelemgazdag játékát. A külföldi utak után mindig visszatértek Kaposvárra, a zenekar a társasélet rendezvényeinek állandó szereplője volt. Zenekarának több tagja később híres zenésszé vált, zenészdinasztia alapítója lett.

Barcza zenei tehetségét szorgalommal emelte magas színvonalra és virtuozitásra. Sikeréhez hozzájárulhatott az öntudatosodó magyarság nemzeti zenei hagyományokra törekvése, amelyet a cigányzenekarok által véltek megvalósítani.

Zrínyi Miklós/Zrínyi kultusz *(Baranya megyei Értéktár)*

Zrínyi Miklós horvát-szlavón-dalmát bán (Nikola Šubić Zrinski), várkapitány 1566-ban bekövetkezett mártírhalála nemes kötelezettséget rótt a város mindenkori lakóira: az önfeláldozó hazaszeretetet megtestesítő hős emlékének, sőt kultuszának ápolását. A török alóli felszabadítást követően település címerében két oroszlán harcol egy mocsárban álló várért: az egyik oroszlán Zrínyi Miklóst, a másik Szulejmánt jelképezi.

A XVIII. században Zrínyi-kápolna épült. A reformkorhoz köthetők a rendszeres megemlékezések Zrínyi és hős katonái mártírhaláláról. A Szigetváron ma is élő Zrínyi-kultusz szép példája annak, hogy egy közösség csaknem két évszázada, különféle történelmi korszakokon átívelve hogyan ápolja hőse emlékét. A Zrínyi-kultusz tetőpontja minden év szeptember elején, a várostrom évfordulóján a Zrínyi-emlékünnepség, mely az ország egyik legrégebbi a történelmi múltra visszatekintő ünnepsége.

Montenuovo sajtkultúra *(Baranya megyei Értéktár)*

Alfred *von Montenuovo* a bécsi udvarban élt (csak néhány hetet töltött németbólyi birtokán), bizalmas viszonyban volt *Ferenc József* császárral, aki előbb kamarássá, majd második udvarmesterré, s 1909-től főudvarmesterré nevezte ki. Az első világháború elvesztése után Németbólyi birtokát fiának, Ferdinand *von Montenuovonak* adta át, aki fölvette a magyar állampolgárságot és Nándorra „magyarosította" keresztnevét.

Montenuovo Nándor nagy szaktudású jószágigazgatójával, *Manninger* Gusztáv Adolffal a húszezer holdas birtokból mintagazdaságot teremtett. A növénytermesztést, az állattenyésztést jól egészítette ki a borászat, a sörfőzde és a sajtgyár.

A svájci mintára kialakított tehenészet, a „svájceráj" kiváló minőségű tehéntejet biztosított a rokfortsajt készítéséhez. Mindemellett a bólyi parasztság harminckét-negyven holdas birtokain a kor mezőgazdasági kistermelésének színvonalához képest átlagon felüli gazdálkodást folytatott, ami tíz-tizenöt szarvasjószág tartását is lehetővé tette. A paraszti gazdaságok tejét a Kaszler-féle sajtüzem, míg a svájceráj termelését a Montenuovo Sajtgyár dolgozta fel. Ez utóbbi kizárólag rokfort típusú sajtot készített évi tizennyolcezer kilogramm mennyiségben.

Montenuovo Nándor herceg uradalmi sajtgyára és az egykor híres Németbólyi Rokfort sajt szinte teljes feledésbe merült. A Montenuovo Sajtmanufaktúra 2016. január 1-jei megalakulása fontos mérföldköve lett egy baranyai ipartörténeti emlék megmentésének és egy márka újjáélesztésének immár Bólyfort néven.

(h)

Varga Ilona

Joka X.

(részletek)

A falubíró tévedése

A bíró úr gyógyulásba kezdett. Egyrészt mert a Mamó által küldött gyógyfüvek mégiscsak hatottak, másrészt mert a bíró maga is hitt az erejükben. Könnyen jár az ember lába, ha a maga táncát járja – tartja egy beás mondás. Gyorsan gyógyult, mert gyógyulni akart. Minden gonosz gondolatot kiseprűzött magából. Úgy kezdődött, hogy először az a sejtés vert egyre mélyebb gyökeret benne, hogy az az idegen cigány nő önmaga nem tudhatta, hogy ő nem jár templomba. Ha pedig nem tudta, az égi magasságból kaphat rá utasítást, s valaki más szólt rajta keresztül. Előbb úgy gondolta, hogy talán maga az Úristen, később azonban belátta, hogy legföljebb csak jóangyala lehetett. Az Úr aligha fecsérelné egy ilyen szívtelen és rideg emberre az idejét, mint ő. Bizony, hogy szívtelen (de minek is szépíti: kegyetlen – ahogy az öregasszony üzente). Kegyetlen és kíméletlen. Erre azon közben jött rá, hogy a tizenhét megteendő emberséges tettén járt az esze. Gondolkodott és számolt. Száznál is több esetet tudott felidézni, melynek során szörnyen igaztalanul bánt valakivel. (Akikkel csak nagyon otrombán, gorombán, azokat eleve kirostálta, de sokakról meg is feledkezett.) Nemcsak Bötönyén, más helyeken is hagyott a maga nyomán sérelmeket. Olyanokat is, amik jóvátehetetlenek, mert akik elszenvedték, már örök álmukat alusszák. Megrettent saját magától. Hát milyen ember ő, hogy észre sem vette, mennyire visszataszítóan viselkedik? Már-már kételkedni kezdett, hogy megérdemli-e egyáltalán az égi kegyelmet, amikor újabb esemény erősítette meg reményeit.

Sógornője érkezett a házába. A felesége nagyon megszeppent, amikor betoppant, bíró ugyanis sok évvel korábban kitiltotta közös otthonukból a húgát. Előbb csak a férjét, mondván, hogy folytonos részegségével aláássa tekintélyét, köznevetség tárgyává teszi. Attól fogva csak a húga térhetett be hozzájuk, azután már ő sem, mert a hites ura védelmére kelt.

– Bálintom tényleg sokszor néz a pohár fenekére, én is szégyenkezem miatta, de a férjem. És ő másnapra mindig kijózanodik. Te viszont, Gedeon másnapra is gonosz maradsz! Ne hidd, hogy nem hallom a dolgaidat. Miattad épp úgy szégyellem magam.

Ezek után a bíró habzó szájjal kergette ki. És többé ő sem jöhetett. Mi több, feleségét is eltiltotta attól, hogy a testvérhúgát látogassa. Bár elérhető távolságban laktak, mégis csak levelezve tarthattak kapcsolatot. Örzse most azonban megint itt volt, mert nővére a legutóbbi levélben megírta, hogy az ura szinte már a végét járja. Úgy gondolta, hogy nővérét az összeroppanás határán fogja viszontlátni. A konyha szegletében beszélgetve azonban megtudta, hogy a beteg állapota jelentősen javult. Éppen menni készült, hogy bajt ne hozzon nővére fejére, amikor Mariska jelentette, hogy a bíró hívatja a vendéget. Szegény Örzse előbb halottsápadt lett, majd pipacspirosra változott. Leteremtésre, veszekedésre számított, de meglepetés érte.

– Ülj le, Örzse! Köszönöm, hogy aggódtál értem… Hogy annak ellenére idejöttél, hogy…

Sógornője azonban nem engedte végigmondani azt, amire készült. Megkönnyebbülten vágott közbe:

– Örülök, Gedeon, hogy már jobban vagy. Őszintén örülök – adott még nagyobb nyomatékot a szavainak.

– Bocsánatot szeretnék kérni tőled. Khm-khm. Alighanem igazad volt velem kapcsolatban… Bocsánatot szeretnék kérni, de nem igazán tudom, hogyan kell.

Örzse megint a szavába vágott.

– Hát így! Pontosan így. Ne is fáraszd magad vele… Azt hittem, hogy úgy fekszel a sírba, hogy ezt sosem hallom tőled. Panka írta, hogy a halálodon vagy. Valójában őhozzá jöttem, hogy erőt adjak neki. Mondta is, látom is, most már nem oly nagy a baj. Már megyek is, ha úgy akarod.

– De hisz épp az imént kértem bocsánatot! Jöhetsz bármikor és maradhatsz, amíg csak akarsz.

– És ugye a Bálintom is? Képzeld, egészen megváltozott.

Mivel a bíró néma maradt, gyorsan folytatta.

– Egyszer egy cigány férfi hozta haza az egyik kocsmaházból. Balit ugyanis megint eszméletlenre itatták a cimborái. Aznap mégsem tudták teljesen kizsebelni, mert előbb került haza annál. Az a cigány papírt íratott mindarról, amit a zsebében és a tárcájában talált. Pontosabban ő írta, csak tanúkkal is alákereszteztette… Mert, hogy ez a csuda cigány még írni is tud… és nagyon becsületes. Pénzt se fogadott el.

A bíró máskor azonnal a szavába vágott volna, hogy becsületes cigány márpedig nincs. Most azonban a „pénzt sem fogadott el" – torkán akasztotta a szót. Felcsillanó érdeklődéssel hallgatta tovább az elszabadult fellelkesült szóáradatot.

– És ne hidd, hogy kérkedik ám a betűvető tudománnyal! Szinte bocsánatot kért érte, hogy engem meg ne bántson. Azt mondta, pusztán szerencsés volt, hogy megtanulhatta… Amikor legközelebb összevetődött az én hites urammal, nagyon a lelkére beszélt. Bali sírva kért tőlem bocsánatot, azért ahogy velem bánt. Képzeld még szerelmet is vallott nekem! Azt mondta, hogy ez a cigány döbbentette rá, hogy valójában mennyire szeret. Elmesélte, hogy mit és hogyan tette szóvá az állandósult részegségeit. Megrendítően szép szavakkal szólt hozzá. Bálintom szerint soha, senki ilyen szeretettel, ennyire féltőn-óvón nem figyelmeztette. Az én uram teljesen elképedt, még napok múlva is elsápadva bizonygatta: olyan volt, mintha egy angyal hangján szólt volna. Szent esküvést tett előttem, hogy többé a lábát se teszi be az italmérésekbe. És tartja a szavát. Nem ment kocsmába azóta. Pálinka még otthon sem járja a gigáját. Bort is csak akkor hörpöl, ha én kínálom, ám akkor is csak módjával. Hálát mondok minden nap ezért a változásért, és hajlok rá, hogy tényleg az őrangyala jelent meg Joka cigány képében.

Bötönye falubírója egy hatalmasat, de boldogat nyögött a cigány neve hallatán. Azt a feltevést látta igazolva, ami benne még csak kételyesen munkált. Jokáról Örzse és a férje is meggyőződéssel állítja: angyal szólhatott általa. Ha pedig így van, neki is igaza lehet, hogy a Joka-fajta öregaszony által is az égiek szólnak… Fölzokogott efölötti örömében.

Felesége, Panka, az ajtófélfánál állt. Örzse hamarabb ért oda, mint ő. Hogy kendőjével letörölje a bíró gyöngyöző homlokát és a szeme sarkából legördülő könnyeket.

– Bocsáss meg nekem! – nézett lágyan a mennyezet felé.

– De hiszen már megbocsátottam. Mondtam, hogy jól csináltad – felelte Örzse.

– Lehet, hogy ez már nekem szólt – vette át helyét Panka, aggodalmasan kezébe szorítva férje jobbját.

Kis idő múlva, amikor a bíró megnyugodott, Örzséhez fordult:

– De hiszen te Varkocsáról nem jöhettél gyalog! Talán bizony Bálint hozott idáig?

– Bizony ő!

– És mikorra jön vissza érted?

– Itt vár a szekéren, a szomszéd utcavégen. Ne félj, nem látják!

– Hát szólj neki! Panka, nyittass kaput! Jöjjön be szekerestől! Beszélni akarok vele is… Egy fuvarral is megkínálnám.

Bálintot úgy kellett Örzsének a betegágyas szobába húznia. Ódzkodott a belépéstől, mert félt, hogy hamar fogyó béketűrésével, nem fog lenyelni egy esetleges sértést. Nem akarta rögtön elrontani azt, ami végre jó felé indult.

A bíró épp valami leveleket rágcsált. Elég szívósak voltak, nehezen ment. A kezével türelemre intett és hellyel kínálta a rég nem látott rokont. Azután vele is elmondatta ugyanazt a történetet, majd erősen megdicsérte szesznemisszaságát. Sokat faggatta Joka családjáról, hiszen a hosszú közös utakon, sok mindent elkotyoghatott. Kétség nem fért hozzá – bár kevésszer találkozott vele – Bálint barátjaként tekint a cigányra. Számára is egyre rokonszenvesebb lett az az erdei cigány család.

– Nagyon goromba és igazságtalan voltam vele… – kezdett bele egy önmarcangoló vallomásba, majd észbekapott módosított némileg a mondandóján. – Vele *is*… nagyon goromba és igazságtalan voltam. Kért tőlem valamit. Nem hallgattam meg, kidobattam. Be akart költözni Bötönyére… Féltettem tőlük Bötönyét. Örzséddel pont olyan barátsággal szóltok róla, mint az írnokom és az erdőkerülő… Ő még a lemondásával és feljelentésemmel is megfenyegetett a védelmében. Meghozattam a jelentéseiket, s tüzetesen elolvastam. Velük is méltánytalanul bántam. Igazat szóltak, védve Jokát. Mondd, Bálint! Te kezeskednél érte?

– Hogy a viharba ne?!

– Akkor pedig értesíteni fogom, hogy ha képes házhoz vagy házhelyhez jutni a faluban, megkapja az engedélyt… Én hivatalomnál és jelenlegi állapotomnál fogva nem kérdezősködhetem. Eladó házról, telekről pedig nem tudok. Járj te körbe, segíts neki, de mondd meg mindenütt, hogy cigányok, és hogy milyen jó emberek! Nehogy utána kellemetlenkedjenek a szomszédjai.

Bálint már rögtön másnap nyakába vette a falut. Az alvég legszélső házánál kezdte az érdeklődést. A romos házhely iránt is érdeklődött. Nagy örömére nem is kellett tovább kutakodnia. Megtudta, hogy lakatlan, és van ugyan gazdája, de hogy él-e, hal-e azt nem tudják. Egy öreg cigány halála óta – aki lakta – a faluvezetés hiába kereste az örököst: Sárközi Jokát. Nagyot dobbant ezt hallván a szekeres szíve, hiszen úgy tudta, hogy barátjának pontosan ez a neve. Ilyen csoda csak nem esik meg? Aztán ahogy tovább kérdezősködött, kiderült: a nevükön túl, nem lehetnek azonosak. Az ő barátja nem itt született, és a szülei is egyszerre haltak meg. A legközelebbi szomszédoknak nagy félve hozta szóba, hogy neki is van egy Joka nevű cigány ismerőse. És voltaképpen ő venné meg, vagy bérelné ki a faluvégi telket. Alaposan végig gondolt mindent. Jó előre eltervezte, hogy miképp, miféle érvekkel, milyen sorrendben fogja győzködni a helybelieket. Kicsit csalódott is, hogy nem volt szükség ékesszólására. A legközelebbi szomszéddal, Márton gazdával, a tudálékos Ferkóval, majd a kissé bizonytalanabb Pesta szomszéddal is ugyanúgy járt. Épp csak belekezdhetett a dicsérő, megnyugtató – a cigány szomszédtól való félelmeket oszlató – mondataiba, tüstént szavába vágtak. Kiderült, hogy ők bizony személyesen ismerik azt a Jokát, s különösen Ferkó, de a Márton gazda is azon nyomban dicséretét zengte. Derekas, dolgos embernek látták és láttatták. A villámsújtotta fa kivágásának és személyes közreműködésüknek is háromféle változatát hallhatta. Természetesen mindegyikben az éppen szóló került legközelebb a cigányhoz, és ő segítette leginkább a munkáját. Abban viszont egybehangzó volt az, amit állítottak: őket bizony nem zavarná, ha valaki végre rendbe tenné a gazfelverte patkánytanyát. Joka pedig szerintük tisztességes ember. (Hármójuk közül csak Pesta tette hozzá, hogy „noha cigány”.) Ha szegénynek jobb házhelyre és telekre nem futja, ők ugyan nem keresztezik a szándékát. Jöjjön, ha jönne! – mondták. Eddig is cigány lakott ott. Az öreg Sárközivel sem volt semmi bajuk.

Bálint tehát örömmel vitte a hírt: megtalálta a megfelelő telket. Elmesélte melyik az, s azt is, hogy a szomszédok mennyi jót mondtak Jokáról.

– Sajnos az a telek nem adható el, mert bármikor előkerülhet az örökös. Ezért csak árendába lehet adni. A földbérlésért járó összegeket pedig a hivatalnak kell őriznie, hogy az igazi tulajdonosnak adja, ha valaha is előjön az ismeretlenségből… Szerinted lehet elég jövedelme, hogy rendszeresen fizesse?

– Nagyfáskán legutóbb szép pénzre tett szert. Nagyon kapós volt az áruja. Tyúkokat vett volna, de nem sikerült. A segítségem várja. Az a pénze még bizonyosan megvan. Hogy rendszeresen ilyen sok pénzhez jutna, az viszont kizárható.

– Gondolkodjunk, Bali! Ha úgy vesszük, egy olyan telek árendáját, amit bármikor visszavehetnek, nem lehet túl magasra szabni. Vet bele az ember valamit, de sosem lehet bizonyos, hogy maga arathatja le. Nem igaz?

– De az!

– Másfelől, ha újjáépíti a házromot, akkor, ha a tulajdonos előkerül, egy ép épületet kap. Az építés költségeit tehát le kell vonni a bérleti díjból. Ugye?

– Feltétlenül.

– Ha viszont, ha négy-öt év múlva sem kerül elő az örökös, akkor végrendelet híján az állam birtokába kerül a földterület. Az állam birtokába és a falu kezelésébe. Amennyiben úgy is a falu nyakába szakad majd, érdemesebb addig is karba helyezni, karbantartani, helyrehozni. Nos, nincs igazam?

– De. Hogyne.

– Akkor pedig az is megéri a falunak, hogy esetleg bízzon meg egyvalakit a terület gondozásával. Javítson ki mindent rajta és éjjel-nappal őrizze! Ebben az esetben a falu termeltet a földön ezt-azt. Tartat rajta ilyen-olyan állatot. Azokat persze rendre pénzzé teszi. A bevétel a falut gazdagítja. Ugyebár?

– Persze… Gondolom.

– A terményért és állatokért kapott összeg egy része nyilván azt illeti, aki dolgozik vele. Hát nem?

– Hát de!

– Az a legcélszerűbb, ha a kinevezett gondnokot és családját bízzuk meg ezzel a feladattal. Ha pedig ezt tesszük, talán még azt is mondhatjuk, hogy a gondnok lakása szolgálati lak. Azért pedig köztudomású, hogy nem kell fizetni, hiszen az nem azé az emberé. Mindig azé, aki a gondnoki állást betölti. Így van vagy nincs így?

– Hát azt hiszem…

– Na, ugye!? – mondta a bíró elégedetten. – Akkor így lesz, ahogy most kitárgyaltuk… Hanem, Bali, nem is tudtam, hogy veled ilyen jól lehet beszélgetni. Sokkal okosabb vagy, mint gondoltam.

Miután elbúcsúztak, töprengett még egy darabig. A fájdalmak napról napra enyhültek, így több ideje maradt erre is.

– Megvan az első megsegített család – gondolta örömmel. – De nehéz! De nehéz ez! – gondolta rögvest utána. – Mindegy, már csak tizenhat van hátra. Egy már megvan.

Ezzel a jóleső gondolattal szenderült délutáni gyógyító álmába. Pedig tévedett. Azzal, hogy békét teremtett magában, nemcsak Jokáékkal, de saját családjával, így magamagával is jót tett.

Egy őszinte válasz

Legtöbbször a legnagyobb örömöt és boldogságot hozó nap is pont úgy köszönt az emberre, mint bármely másik reggel. Az erdő mélyén élő cigány családnál azonban ez a korai napszak is másként indult, mint ahogyan szokott.

Kezdődött azzal, hogy Mamó, ébredése után nem tudott rendes helyére ülni, mert lócájának híre-hamva sem volt. Joka kivételével mindenki kutatta. El nem tudták képzelni, hogy hová lett. El nem lophatták, mert azt Koma úgysem hagyta volna. Meg kinek is kellene annyira egy rönkökből és deszkadarabokból összeácsolt ülőalkalmatosság, hogy ilyen kalandra vállalkozna érte? Azt gondolták tehát, hogy csakis a távol levő Janó tehette más helyre még pirkadatkor. Szokás szerint olyankor szokott fát vágni vagy fűrészelni valahol. Többnyire a kunyhóig hallatszott messziről ilyenkor, ahogyan kalapál, fejszét forgat. Most azonban nem hallatszott semmiféle zaj, a madarak éneke áradt mindenfelé.

– Lehet, hogy azon ülve dolgozik – jelentette ki Mirkó –, nincs más magyarázat.

– Azért szólhatott volna, hogy elviszi. Mibe tellett volna? – dohogott Mamó.

Koma elhatározta, hogy utána jár a dolognak, de alig csörtetett be az erdőbe, máris fordulhatott vissza. Közelgő vidám fütyörészés jelezte Janó érkezését. Valami nagyon nehéz faszerkezetet hozott a hátára kötve. Erősen meggörnyedt alatta. Flaré és Mirkó elébe ment. Amennyire tellett tőlük, hátul megemelték a simára csiszolt faíveket.

– Könnyebben hoztam volna, ha itt szerelem össze, de akkor oda lett volna a meglepetés… Emlékeztek? Mamó nagyon furcsállotta azt a lapos, kárpitozott ülőpárnát, amit Nagyfáskáról hoztam neki. Hibáztatta a szemmértékem, mert túl nagy volt a lócára. Azért persze nem szólt semmit, eljátszotta többször is, hogy milyen kényelmesen lehet ülni rajta… De azért csak muszáj volt, hogy helyrehozzam a dolgot. Készítettem neki egy új ülőhelyet. Mintha egy szép gombhoz találna ki, és varrna valaki egy nagyszerű kabátot. Én a párnájához készítettem széket. Nem is akármilyet, hanem önringatót! Még karfája is van, hogy Mamó a kezeit se lógassa többé, ha csak nem akarja. Íme, a szék. Hozd a párnát Mamó!

Kerekedett is ebből nagy vidámság rögtön. Mamó, amint beleült, hátra billent, majd vissza, előre. Nagyon megijedt és olyan képet vágott, hogy képtelenség volt nem nevetni rajta. Szállt is volna ki a székből menten, de Nyica szelíd erőszakkal megakadályozta. Fogta Mamó vállát, amíg Janó nagyon óvatosan előre-hátra mozgatta a széket. Mamó most már csak azért visongott egyet-kettőt, nehogy azt higgyék, hogy öregasszony létére élvezi a hintáztatást. A rend kedvéért közölte is:

– Nagyon jó ülés esik benne, csak ne mozogna. Hagyjatok már! – tiltakozott, amikor a gyerekek felváltva lökték meg a széke háttámláját. De azért, amikor Nyica előhozta kertjéből a lócát, ki nem szállt volna.

– Hát te is tudtál erről? Ez egy összeesküvés volt? Elvenni egy szegény öregasszony ülőhelyét… és egy ilyen ördögülőkébe kényszeríteni?! – zsörtölődött vidáman.

Pedig nem volt semmiféle összebeszélés. Nyica rálelt a lócára, de mivel egyértelmű volt számára, hogy csakis Janó rejthette oda, eszébe sem jutott, hogy előhozza. Ha odatette, ott a helye! Aztán meg az a gondolat melengette meg a szívét, hogy Janó azért tette éppen az ő kertjébe, mert bizonyos volt őbenne, hogy nem árulja el. Tudta, hogy ő az ellenére nem tesz semmit. – Hát nem is!

Mamó még reggelizni sem ment a többiekkel. Ott maradt, erősen kapaszkodva a moccanatlan szék karfájába. Becsukta a szemét, és simíttatta arcát a reggeli nap sugaraival.

Finom, zsírral kent lepénykéket ettek. Paprikával, sózott uborkával, paradicsommal és hagymakarikákkal. Még a mesebeli király sem ehet ennél jobbat. Ez volt a meggyőződésük. Janóval persze elmeséltették, hogy hol látott, vagy mint talált ki ilyen furcsa széket. Jót mulattak, amikor a kereskedő csalódott képe került szóba. Nem is csoda, hogy olyan lett az arca, ha annyi próbaülés és szemlélődés után a vásárló csak az üléspárnát veszi meg. Flaré odabújt az apjához. Két kézzel fog-

ta át a karját. Roppant büszke volt, hogy ilyen okos és ügyes apja van. Mirkó persze megint féltékenykedett egy kicsinykét, így azonnal apja másik oldalához telepedett. Nővére mozdulatát utánozva, hasonlóképp átkarolta apját.

– Hát már enni sem lehet tőletek? – mosolyodott el.

Élvezte a szeretetnyilvánítást.

Nyica is gondolt egyet. Több hely nem lévén Janó oldalán, nagy hirtelen az ölébe huppant. Két karját elölről fonta a nyakába. Ebből aztán új viháncolás támadt.

– Kicsi a halom! – jutott eszébe Mirkónak a játék, amit a kompániában oly sokszor játszott a többi fiúval.

Janónak azonban néhány percre a lélegzete is elállt, amikor belenézett Nyica szemébe. Mamó kérdése és arra adott válasza ötlött az eszébe. Amikor leteremtette őt, hogy nem becsüli kellőképpen Nyicát. Azt se tudod megmondani, hogy merre kancsi, s azt se, mi a színe a gyönyörű szemének. Hogy ne tudnám: dióbarna, és mondta valamelyik oldalt. Most meg mindkét szemét rendben találja, s látja, hogy valójában nem is barna, hanem fenyőzöld az a két szem. Ahogy Mamó mondta…

– Tényleg gyönyörű ez a lány – horgadt föl benne a felismerés. Hát ezért áradozott róla Lacika, s ezek a szemek igézték meg annyira az erdőkerülőt is… Hogy nem vettem eddig észre?

Ameddigre idáig jutott gondolataiban, Nyica egy erőltetett mosollyal elengedte. Felállt az öléből, s hamarjában tenni-venni kezdett az asztal körül. Nem sokáig tudott azonban mosolytalan maradni. Mutatóujját csendre intve az ajkára tette, majd fülig érő szájjal, tekintetével Mamó felé mutatott. Arra fordultak a többiek is, utána meg egymásra néztek. Mindannyian boldogsággal teltek el.

Mamó csukott szemmel hintáztatta magát, miközben a napfény ránctalannak mutatta az arcát. Odahallott: valami gyermekdalt dudorászott…

Senki sem akarta megszegni az örömteli csendet. (Ilyenkor szokták mondani, hogy angyal száll át a társaság felett.) Olyan volt, mintha néhány pillanatra megállt volna az idő.

A nagy csöndességre azonban Mamó felfigyelt. Kinyitotta a szemét és feléjük nézett. Csaknem megkönnyezte, amikor meglátta négyük simogató tekintetét. Megszólalni is csak nehezen tudott:

– Nem is olyan rossz ez a szék – mondta zavarában, majd azon nyomban kiigazította állítását. – Valóságos csodaszék ez! Visszaröpített a gyerekkoromba… Varázsló vagy, Janó! Köszönöm, fiam.

– Varázsoltam ám én másvalakinek is! Jövök azzal is nemsokára. Mert még egy adósságomat kell rendeznem – bontakozott ki gyermekei karjaiból Janó.

Elindult, és megint elnyelte az erdő. Amikor újra megjött, egy nagy fadoboz-szerűséget egyensúlyozott a vállán. Csak amikor letette, akkor derült ki, hogy egy takaros kis házikó. A teteje facserepekkel volt kirakva. Janó még valami bogyólével meg is színezte. A házoldalak fehérre meszelve, a bejárati fakeret meg zölden mutatkozott. Ablaka is volt. Igaz, csak felfestve. Ám a vakablaknak párkánya és rámája is volt. Nyica összecsapta a kezét, amikor meglátta, Janó pirosló virágokat is pingált a párkány elé.

– Koma lakása lesz ezentúl – jelentette ki Janó. – Egy hely, ahol nem esik rá eső, és nem fújja a szél sem… Itt lesz a helye a naptárágak alatt.

– Tessék, Koma! Ez a tiéd. Az elmaradt nagyfáskai ajándék helyett. Kényelmesen elférsz benne. Úgy csináltam.

Koma megértette, hogy meg kell szemlélnie ezt a Janó hozta valamit. Körbejárta, be is kukkantott, de belépnie nem akaródzott. Akkor sem, amikor a tálkáját betették. Pedig nyálcsorgató finom zsíroslepény-illat áradt felőle. Hiába húzta-vonta, tolta volna befelé Mirkó és Flaré. A kislány a fülébe sutyorgott, simogatta. Mindhiába. Koma lábát a földhöz szegezte, és egy tapodtat se mozdult.

– Hagyjátok! Ha nem tetszik neki, ne erőltessétek! – mondta némileg elszomorodva Janó. – Egyszerű, őszinte lélek. Nem tudja, amit ti már megtanulhattatok, ha figyeltetek Mamóra. Hogy a jó szívvel adott ajándéknak akkor is örülni illik, ha valójában nem örül az ember. A kapott kancának kár korát kutatni!… Mamó eljátszotta, hogy mennyire örül a párnámnak, jóllehet pedig, hogy akkor még semmirevalónak vélte. Mégsem volt egy rossz szava, egy méltatlankodó tekintetet sem vetett rám. Úgy tett, mintha a földkerekség legértékesebb kincsét kapta volna, csakhogy meg ne bántson. Koma, szegény nem tudhatja ezt. Kapott valamit, amitől idegenkedik. Őszinte jószág. Pont, mivel szeret, nem akar becsapni. Nem ismeri az alakoskodást…

Nyica előhozta azt a pokrócot, amivel a Béla bácsitól hozott ruhás zsákok óta takaródzik. A másra nem jó ruhák felszabdalt négyzeteiből varrta össze. Kivette a tálat a házikóból, amit Koma fürge farkcsóválással meg is ünnepelt. Menten befalt mindent. Közben Nyica betette a pokrócot a faépítmény aljára. Amikor már kiürült a tál (szóval nem sok idő múlva), Koma visszament az ajándékához. Beszimatolt – és lássatok csodát! – egyszeriben belépdelt. Megnyugtató Nyica-szag volt odabenn. Két mellső mancsára dőlt, fejjel előrenézett, és elégedett képpel vigyorgott kifelé…

– Gyere, Mamó! Nézd meg, milyen aranyos! – hangzott Flaré bíztatása.

– Csak nem képzeled, hogy felállok a csudaszékemből?! Rögtön beleülnétek – mondta Mamó, és jót mosolygott magában. Tudta, hogy a tiltás hatására pillanatok alatt ott lesznek Mirkóval. Mindketten azon fognak munkálni, hogy rávegyék a távozásra. Egy kicsinkét persze ellenállt, hogy hitelesítse iménti szavait.

– Csinált apátok nektek igazi hintát. Eredjetek oda! Na…! Ez az én játékom! Segítség! Ki akarnak dönteni, mint egy öreg tölgyet. Hahó, ez mégsem járja! Ketten egy ellen?

Janó széles mosollyal követte a vidám tusakodást, és a sűrűn cserélődő székhintáztatókat. Rövid idő múlva kedveskedő vállsimítást érzett. Nyica volt az. Fejével a kutyaól felé bökött. Most már Janó is látta: Koma látványosan elszunyókált. Sőt, nemcsak látványosan, hanem hall-ványosan is. Egyenletes, erős szuszogása is odahallatszott.

Ennyi öröm után Nyica és Janó is dolgára ment. Előbbi a kertbe, ebédnek valót szedni és krumplit tölteni egy kicsit. Utóbbi pedig ment poharakat faragni a rombuszos metszőjével. Amikor a gyerekek megunták a Mamó-nyaggatást, szintén kaptak feladatot. A leszabott soksok játékkockából csiszoltak készre néhány tucatnyit.

Javában főtt már a bableves (finom füstölt szalonnadarab is került belé felkockázva), amikor Koma nyugtalan lett. Hirtelen felugrott szaladt a fák felé, majd szörnyű ugatásba kezdett. Nem volt idő már felszaladni a látófára, mert akik jöttek, a zaj alapján már közelükben jártak.

Koma kétségbeesett tekintettel rohangászott Janó és Mamó között. Máskor ilyenkor az erdőben kószál, most meg a házában hűsölt… Soha nem bocsátja meg magának, ha nem tudja megvédeni választott családját. Odaállt tehát az út felé, ínyig tárta száját, hogy félelmetes fogsora kitessék. Félelemkeltően morgott és acsargott a közeledő ismeretlenekre.

Nyica és a gyerekek is odabújtak, védelmet keresve Janóhoz, ő azonban a fasortól eltakart kertbe szalajtotta őket. Fejszéjét gyorsan a kezébe kapta, de úgy lógatta, mintha csak véletlenségből markolná.

Mamó is odajött hozzá.

– Ketten vagy hárman lehetnek – erősítette meg Janót, aki ugyanezen a véleményen volt. – Vagy egy, vagy kettő, nem szokta az erdőt. Minden gallyra rálép, ropognak alatta… Most meg megcsúszott egy kavicson… Csak ketten vannak. Az a nem erdei ember csap kettő helyett is zajt… Nagy súlya lehet, ha ennyire roppan alatta minden. Határozottan jönnek, tudják az utat… Az erdőkerülő lehet az egyik. Csak ő tudhatja ilyen biztosan a járást.

Koma nem mozdult. Orra már neki is jelezte, hogy az egyik ember ismerős, de az a másik még törhet Mamóékra. Majd ő jól megvédi őket. Csak jöjjön ide, aki bántani akarná őket! Na, mi lesz, hova lett a mersz?! Vad ugatásba kezdett, hogy előre elvegye a kedvét annak az ismeretlennek.

– Köszönöm, Koma! – kiáltott az erdőkerülő messziről. – Tudom már a járást. Nem tévedünk el.

Janó megnyugodva szorította meg Mamó csuklóját. Ez a bölcs asszony már megint leiskolázta. Bátran és okosan következtetett. Komát is magához szólította, megnyugtatta. Nem lesz itt semmi baj. A kerülő bár nyakatekerten szól, semmi más rossz nem mondható róla. Jó ember az a talpa csücskéig. Következésképp az sem akarhat ártani, akit magával hozott.

Amikor kilépett a fák közül, az erdőkerülő már messziről nyújtotta kezét Janó felé. Amíg paroláztak, tovább ropogott mögötte az út.

– Vendéget és jó hírt hoztam – nyugtatta rögtön a kedélyeket. Mamóhoz lépett, s tenyerébe emelte a kezét, a másikkal pedig megsimogatta.

– Jaj, drága nagymama! Nem kell félni.

Aztán nagy szuszogva kiért a fák közül egy nagyhasú ember is. Lerítt róla, hogy vígkedélyű.

– De hisz ez Borba Bálint, Mamó! A fuvaros! Tudod! Sokat meséltem róla – ölelte át a férfit. – Isten hozott, Balikám.

Szalajtotta Komát a kertbe, hozza elő a háza népét. Addig is, míg megérkeztek, Mamót mutatta be elsőként.

– A nevelőanyám – mondta a legnagyobb természetességgel.

– Tehát az anyja, nem az anyósa – nyugtázta magában az erdőkerülő.

Mamónak pedig eleredt a könnye. Az erdőkerülő nyugtatgatta.

– Megismétlem, hivatalosan is tájékoztatom a tényállásról: fölösleges félni. A nevezett ember jó hírrel jött. Fix und fertig a dolog.

Örömmel látta, hogy az öregasszony olyan hálatelt szemmel néz föl rá. Ezek szerint – gondolta – sikerült megnyugtatnia. Pedig Mamó csak azon mosolygott olyan visszafogva, hogy neki bizony beletörne a nyelve abba, a fikszund micsodába.

Mamó addig unszolta az erdőkerülőt, míg helyet foglalt a hintaszékben. Elbüszkélkedte neki, hogy ezt a *fia* készítette kifejezetten az ő számára, s hogy az ülőpárnát Nagyfáskáról hozta drága pénzért. A kerülő nem győzte dicsérni. Technikai tálentum, precizitás és más effé-le, Mamó számára érthetetlen szavak bugyogtak ki belőle. A férfi csak egy dolgot sajnált nagyon, hogy így messzire terelve a bemutatkozástól, nem hallhatta, hogy a fuvaros mit és hogyan mond el. No meg azt sem, hogy amikor Janó bemutatja azt a világszép cigánylányt, vajon mit mond róla. „Nagylányom"-mal, vagy „Ifjú feleségem"-mel kíséri-e a bemutatást.

Megkérdezte Mamót, hogy végre megtudja, mi a neve annak a tündökletes lánynak.

– Nyica.

– És ha szabad még egy felvilágosításért folyamodnom, milyen családi státusban áll Jokával?

Mamó jelezte, hogy nem egészen érti a kérdést.

A kerülő erre hangosabban ismételte meg szóról szóra. Mamó közölte vele, hogy elsőre is jól hallotta, csak azt a családi micsodát mondaná-e másként, mert így nem tudja, mit akar.

– Hát azt, hogy valójában kicsodája lenne ez a Nyica Jokának?

– Kicsodája *lenne*? Hát a felesége – csattant föl Mamó, hisz pontosan tisztában volt azzal, hogy Nyica a szíve szerint azon nyomban leginkább a felesége *lenne* Janónak. Csak az a kelekótya jönne már jobb belátásra! Ezt persze nem mondta el a vendégnek. Nem tartozik rá. Végül is ez a kettejük dolga.

Nagy Gusztáv Petőfi-fordításaiból

Falu végén kurta kocsma

Falu végén kurta kocsma,
Oda rúg ki a Szamosra,
Meg is látná magát benne,
Ha az éj nem közelegne.

Az éjszaka közeledik,
A világ lecsendesedik,
Pihen a komp, kikötötték,
Benne hallgat a sötétség.

De a kocsma bezzeg hangos!
Munkálódik a cimbalmos,
A legények kurjongatnak,
Szinte reng belé az ablak.

„Kocsmárosné, aranyvirág,
Ide a legjobbik borát,
Vén legyen, mint a nagyapám,
És tüzes, mint ifju babám!

Húzd rá cigány, húzzad jobban,
Táncolni való kedvem van,
Eltáncolom a pénzemet,
Kitáncolom a lelkemet!"

Bekopognak az ablakon:
„Ne zugjatok olyan nagyon,
Azt üzeni az uraság,
Mert lefeküdt, alunni vágy."

„Ördög bújjék az uradba,
Te pedig menj a pokolba!…
Húzd rá, cigány, csak azért is,
Ha mindjárt az ingemért is!"

Megint jőnek, kopogtatnak:
„Csendesebben vigadjanak,
Isten áldja meg kendteket,
Szegény édesanyám beteg."

Feleletet egyik sem ad,
Kihörpentik boraikat,
Végét vetik a zenének
S hazamennek a legények.

Pe gavesko agor birtoj

Pe gavesko agor birtoj,
Kothar a Samoshi lunzhol,
Dikhelaspe ande leste,
Ratyi tena pasholaspe.

E ratyi pale pasholpe,
E luma tele lokhajlaspe,
Hodinij o kompo, phangloj,
Andeleste e ratyi tordyol.

Ba, o birto barem vatyij!
Butyarelpe lavutari,
Shave pengi voja keren,
Izdral e fejastra pelen.

Birtashkinnya,luludyori,
An tyi majlashi molori,
Sar o papo, tavel phuri,
Haj jagasli,sar e romnyi!

Cirde more, cirde lashi,
Voja sima khelimaski,
Khelav vi moro krecari,
Muro dyih khelav me avri!"

Pa felyastra endre maren,
„Baro tena cipisaren,
O baro raj kodo phenel,
Tele delpe voj te sovel."

„Ande tyo raj o beng te del,
Tu zha,ande phuvako per...!
Cirde more vandakodi,
Leski ahor muro gad si!"

Pale aven thaj malaven:
„Maj lokhes te gilyabaven,
O Del tumenge te zhutij,
Muri chorri dej nasvalij."

Vorba chijekh chi del anglal,
Avri pena penge molya,
Agor shute la gilyasa
Khere gele la milasa.

Szatmár, 1847. augusztus

Andre boldem ande kinda

Andre boldem ande kinda,
Phabardem me pe lyuvava…
Apol numa phabardemas
Aba tena phabilosas.

Muri lyuvava phabolas,
Na anda kodo gelemas!
Anda kodo gelem kothe
Ke shukar shej beshlas andre.

Jag kerelas e buzhangli,
Vi phabolas ,sar le kranzhi:
Apol aba lake jakha,
Kodol phabon ,sar e jaga!

Andre gelem pema dikhlas,
Dore aba man dijardas?
E lyuvava avri sutas,
Muro jilo andej jag das.

Befordúltam a konyhára…

Befordúltam a konyhára,
Rágyujtottam a pipára…
Azaz rágyujtottam volna,
Hogyha már nem égett volna.

A pipám javában égett,
Nem is mentem én a végett!
Azért mentem, mert megláttam,
Hogy odabenn szép leány van.

Tüzet rakott eszemadta,
Lobogott is, amint rakta;
Jaj de hát még szeme párja,
Annak volt ám nagy a lángja!

Én beléptem, ő rám nézett,
Aligha meg nem igézett!
Égő pipám kialudott,
Alvó szívem meggyúladott.

Pest, 1843. július-augusztus

Tarasz Sevcsenko versei

Folyam ömlik…

Folyam ömlik kék tengerbe,
vissza útja nincsen.
Kozák űzi szerencséjét,
de szerencse sincsen.
Nekivág a nagyvilágnak,
habzik a kék tenger.
Szíve hisz a szerencsében,
feje hinni nem mer.

Ismeretlen idegenbe
léptét igazítja…
Apját, anyját, édes párját
vajon kire bízta?
Idegent az idegenben
eleget találhat,
de nincs, aki meghallgassa,
egy jó szót se válthat.

Jár a kozák messze földön,
rámorog a tenger.
Azt hitte, hogy szerencsét lel
Csalódik az ember.
Kelepel a daru s elszáll
tenger felett messze;
sír a kozák: minden útját
tömött gaz belepte.

Hegy feketül fönn…

Hegy feketül fönn, alkonyat árnyal,
elhal a réti, fürge madárdal.
Adj pihenést, jó alkonyi árnyék!
Ámde a szívem csak hazajár még:
ó, ha az ukrán földre mehetnék…
Szállnak a gondok, éjjeli lepkék,
nappali gondom este se alhat —
hegy feketül fönn, árnyas a parlag,
domború égen fölkel a csillag.
Ó, csoda csillag, fényed özönlik,
mostan az ukrán síkra is ömlik;
néz-e ma rád egy éjszínű szempár
föl, föl az égre. Vagy feledett már?
Hogyha feledt, hát nyugton aludjon,
bús rabigámról már sose tudjon.

Weöres Sándor fordításai

Berényi Mária versei

Magamba fordulva beszélek veletek

Engem is nyomnak már az évek
Keresek magamnak nyugodt menedéket
Hogy merre megyek, nem nagyon tudom
Változó bánat az arcomon

Magamba fordulva beszélek veletek
Egyhangúan hull minden évem a feledésbe
Időm lezúdul gyorsuló iramban
Az emlékek burjánzanak, s nincs helye a szónak

Bizonytalanság

Újabban minden átrendeződik
az emlékezet is kezd furcsán szelektálni
szavak szótagokká hullottak szét
ismétlődnek a miértek
s megváltozik az érték
Mit tehet a költő
egy kiszámíthatatlan
ezredévnek legelején,
hisz végét járja minden,
amiért érdemes volt verset írni!

Álmaim túlpartján

szemem fázik
álomba szökik szemhéjam
nem készültem fel erre a korra,
erre a korra
csak remélek, csöndesen
és türelmesen
remélem, hogy egyszer
vége lesz e kornak
remélem, hogy egyszer
majd megértenek
csak ne ébredjek fel míg
nem látom álmaim
tulsó partját

Bánatok és derűk folyton üzennek

Neonok között feljött a Hold
Bazsalikom illatáról álmodozom

Lassú ősz lüktet minden ízemben
Bánatok és derűk üzennek

Futok tűnő égi fények után
Bolyongok az álmok partján

Mindig félúton mindig közben
Mint jégbefagyott víztükörben

Roszen Ruszev grafikája

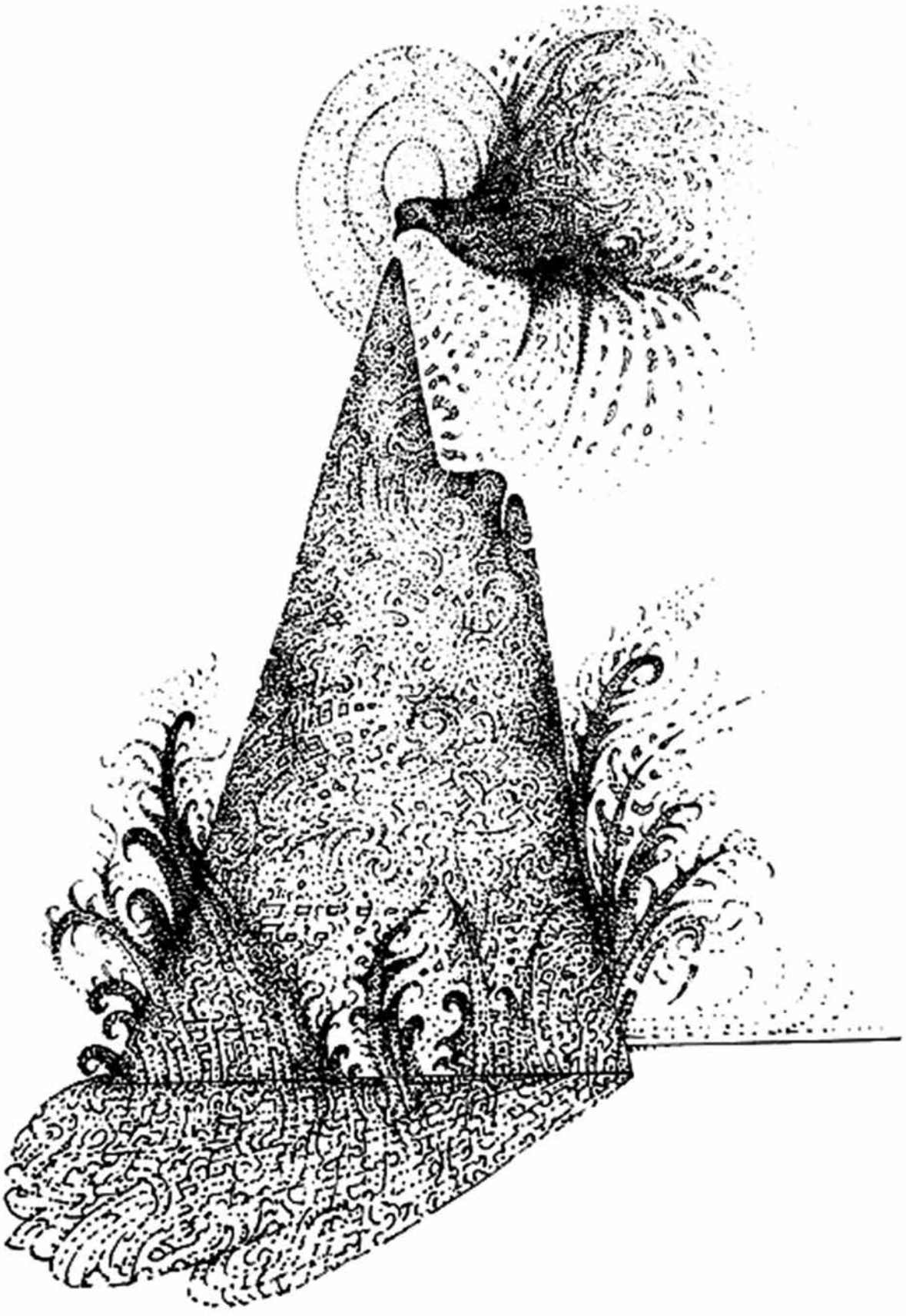

Gyura Papharhaji* verseiből

Megérte élni

Gyűlnek az évek, mint szürke felleg,
amely rongyként szálakra feslik.
Kevés hely jut benne rongy szőtteseknek,
ha a szemre a kor rozsdája telepszik.

Gyűlnek az évek, ahogy méhek raja,
mikor tavasszal akácmézet szednek,
mint fürdés után – még nedves a haja –
szappanbuborékai egy gyereknek.

Akár az aszályos esztendő szike,
akár a pohár falát befutó homály,
akár a gyöngysoroknak türkize,
mint esernyő a csavargó oldalán.

Feslik a rongy a szürke égen,
az elveszett raj kalitkába tért,
E rongy miatt, ha máson nem, kenyéren,
megérte élni a rövid tegnapért.

Brasnyó István fordítása

Fűszálak szenderegnek

Fűszálak szenderegnek.
Minek is ébreszteni.
Villóddzanak csak – másnak, idegeneknek,
mielőtt bárki fejüket veszi.

Hisz ezért a harmatért vannak,
ahol a vágy terített,
a százszor elátkozott;
ahol a fogak mákonyos,
tiltott gyümölcsbe harapnak,
bár lengő hintánk se volt…

Fűszálak szenderegnek.
Minek is visszanyírni őket.
Hajszálai megfáradt fejeknek…
Fésű csak gyengéden járja őket.

Fehér Ferenc fordítása

*** Papharhaji, Gyura (1936-), bácskai ruszin költő**

Rácz Lajos verseiből

Hazánk

Türelmetlenül nézed
e homloknyi ország
mély redőiben,
mint viaskodik a szabadság

S naponta faggatod
a karikás szemű reményt,
hogy lesz-e oltalom,
ha pénzben mérjük az esélyt?

Cigány bánatodnak
lesz-e menedéke,
ahol lehajthatod fejed,
ha a sírás fölfakad?

Lázas gondolatoddal
pöröl az ész -
a hit nem lehet hontalan,
mert a hon őrzi gyökerét.

(Megjelent: Romano Nyevipe, 1991. szeptember 6.)

Tavasz

Bim-bam, bim-bam
harangoznak a fények,
himbál a nyelvem, s
szólít az irgalom.

Táncos lábú népem,
csettintve pattintsatok
ujjatokkal rügyeket!
Lazuljon fel a tél
feszes fegyelme!

Dobjatok nevetést
mezítelen fákra!
E versben megáldalak
benneteket érte.

(Elmondta: a Magyar Rádió – Cigányfélóra műsorában, 1993. április 22.)

A mulandóság könnyei

Zene! – te légy a cinkosom:
Kösd össze a lélek
Elpattant húrjait –
S hangold föl szívemet,

Mert valami fáj nagyon…
Egy szomorú dallam,
Feszegeti az ajkam –
Bánatos az arcom, bánatos,

Mint künn az őszi táj
Mely megint elhozta
A mulandóság könnyeit…
Tort ül a Halál

Az elmúlás asztalánál.
Öntsünk szeretetviaszból
Gyertyát,
Hogy örökké éljen a Láng!

(Megjelent: Romano Nyevipe, 1989. április 10.)

Gyökerek fegyelme

magam taposta
úton jöttem
félnomád szavakkal
biztattam magam
amíg fölértem
ama csúcsra
ahol ébred
a fény
ahol megmutatja
arcát a messzeség

a tündöklés
horizontján láttam
az ott maradottak
csontig lesoványodott
reményét

a túléléshez
már nem elég
a mondákból kimosott
szavak aranya
nem hiszek
a hulló csillagok
üzenetében
sem a megőszült tűz
bölcsességében

de hiszek
a gyökerek méltóságában
amely egyenes
gerincű
nemzedéket nevel

jöhet
fagy és aszály-halál
lesz
aki elénekli majd
a túlélés himnuszát

mert a gyökerek
fegyelme
átsegít bennünket
a kiagyalt
katasztrófákon

(Megjelent: Kethano Drom 1994/3.)

Klotz Mária versei

Januári merengés

Teli a téli zord-kosár, korom-hideg-sötéttel,
csordultig tömve hamvas tavaszi reménnyel.
Későn ébredezik a kukucskáló, bimbózó nap,
még a fagyszobor is fény-melódiára fakad.

Suttog a csend,
ködfátyolban leng.

Lecseppen az égi, hajnal-jeges táj-ébredés,
szinte szétterül a szürke csepp-könnyezés.
Feketén heverészik a lomha hegy-koszorú,
januári merengésben a létezés nem szomorú.

Honol a csend,
pszichédben zeng.

Roppan a befagyott, új évi lélek-álmodozás,
hit, reményre mosolyog az élet-vágyakozás.
Jégen siklik a lét-szagú, tündöklő kép-tükör,
Szélesedik a szépre kacsintgató jövő-látókör.

Nyílik a csend,
csipketakarón ömleng.

minden

mindenem vagy
örök fényesség
bekeretezett jövőkép
lélekszerelem

mindened vagyok
újra létezés
fájdalom felejtés
burokvédelem

vigyázzunk a mindenre
ne marja szét semmi
álomvarázsban
csak végtelenül
szabad szeretni

egy

egy furcsa nyelv, egy távoli hang
egy erős fény, egy templomi harang
egy kétnyelvű helységnévtábla
egy régi és egy új temető
egy szép kép
egy gyermekkori emlék
egy fenséges illat
egy régi ünnep felvillan
egy forró ölelés
egy anyai kérés
egy lelki megnyugvás
egy boldog kitárulkozás
otthon lakom
ismét van dalom
szárnyakon suhanok
falummal egy vagyok

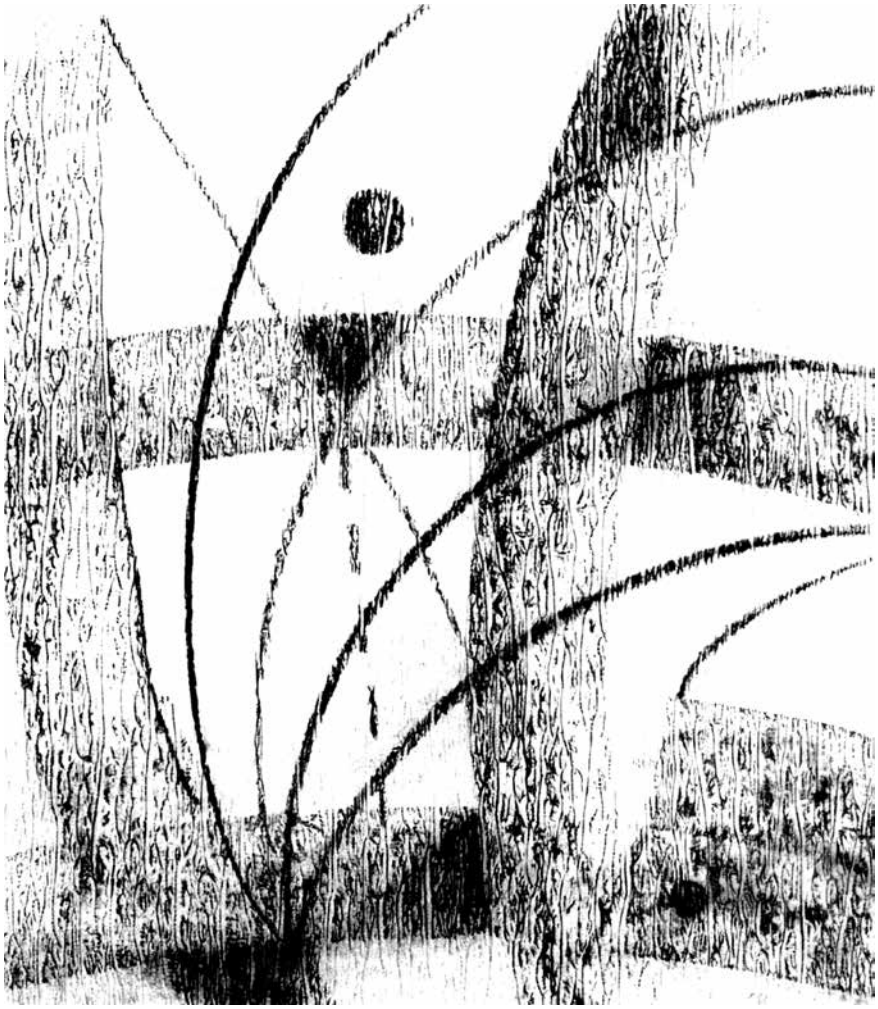

Oroján István pasztellrajza

Jankovich Ferenc verse

Anyám dalolt

Anyám dalolt. Legtöbbször szomorú
szövegeket. A megfagyott fiú
szívszaggató volt, s édes-kedves a
fekete tóban fürdő kis kacsa.
De a legjobban az tetszett, ahogy
a Lengyel Himnuszt – szinte lobogott,
mikor azt énekelte: oly üdén
szárnyalt a hangja, s oly szomorú fény
ragyogta be, hogy szívem reszketett,
s bár azt se tudtam, kik a lengyelek,
letérdeltem (így biztosan nagyobb
foganatja lesz!): háromszor csapott
égig a hang, a szent oltár előtt,
a térdrehullásnál, s amikor Őt,
Istent kértük: „Szabad hazánkat, óh,
add vissza nékünk!...” S hogy a zokogó
ima elnémult, csend lett, nagy szünet.
Ez után csak hallgatni lehetett.

Becker Robert két gyermekverse

Kiszámoló

Kedden vettem a tejet,
ma reggelre sűrű lett.
Ha savanyú, nem is baj,
fele író, fele vaj.

Fehér tejből lucsok-tinta,
lesz belőle palacsinta.
Megesszük ma vacsorára,
jóllakunk mind valahára!

Rímcibáló

lombok burka
fakorona
szélben himbál
ide-oda

pirosfülű
sárgarigó
csirip-csirip
mondja: de jó!

hullám csacsog
partok kövén
tajték habzik
nádas tövén

éhes sirály
tipeg-topog
ha nem eszik
estig zokog